

Zorgen voor morgen

Scan Rijksbegroting 2015

Inleiding

‘Zorgen voor morgen’ kan op twee manieren worden opgevat:

Enerzijds spreekt eruit dat de zorg in de toekomst wordt veiliggesteld en gegarandeerd, maar anderzijds spreekt er de zorg uit dat er “morgen” geen of onvoldoende zorg meer zal zijn

Diverse politici benadrukken de eerste betekenis: omdat er wordt ingegrepen blijft de zorg van goede kwaliteit voor iedereen in de nabije toekomst gewaarborgd.

De tweede betekenis wordt de laatste tijd meermalen verwoord in de media en ook door de vakbonden. Er spreekt bezorgdheid uit over zowel de kwaliteit van de zorg als over de verwachte ontslaggolf van duizenden werknemers – meest vrouwen – in de (thuis)zorg. Ook zijn er zorgen over de toenemende belasting – vooral voor vrouwen – van meer mantelzorgers.

De maatregelen die per 1 januari 2015 van kracht worden – decentralisatie van de zorg naar gemeenten – betekenen een grote omslag in het politieke denken: van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. Over die participatiesamenleving wordt veel gezegd en geschreven en in de meeste gevallen gaat het dan over de zorg.

Maar er zijn ook andere vormen van participatie: die op de arbeidsmarkt en in het onderwijs. De werkloosheid is nog behoorlijk hoog en met de verwachte lichte daling in 2015 is nog niet alle leed geleden. Etnische minderheden hebben te maken met discriminatie bij het zoeken naar werk, vrouwen met ontslagen in de zorg. Belangrijk is wat het kabinet denkt te gaan doen voor meer werkgelegenheid.

Atria kijkt vooral naar maatregelen die ervoor zorgen dat meer vrouwen door een baan of als zzp-er economisch zelfstandig kunnen zijn: kinderopvang, verlofregelingen en participatiewet passeren de revue. In de techniek- en technologiesector is een grote vraag naar bèta/technisch opgeleiden. Wat zijn de plannen om meer meisjes te inspireren tot het volgen van een bèta/techniek opleiding en door te stromen naar een technisch beroep?

In deze scan hebben we natuurlijk ook bekeken hoe het volgend jaar staat met het emancipatiebeleid. We hebben daar de Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid 2013-2016 naast gelegd: komen plannen en doelstellingen uit deze Hoofdlijnenbrief tot hun recht in deze Rijksbegroting?

Er zijn samenwerkingsverbanden tussen de minister van OCW en emancipatie en andere ministeries, en ook worden emancipatiebeleidsdoelen aan andere departementen overgedragen. Samenwerking en overdracht is een goede zaak, maar naar onze mening moet de minister van OCW wel coördinerend en wakend blijven optreden, opdat de positie van meisjes en vrouwen in het vizier blijven en de middelen substantieel ook bij hen terecht komen. Diverse ministeries werken samen met de minister van emancipatie aan de preventie en bestrijding van huiselijk geweld. Huiselijk geweld belemmert slachtoffers (meest vrouwen) te participeren in de samenleving.

Eind 2014 wordt de Mid Term Review van het emancipatiebeleid afgerond en aan de Tweede Kamer aangeboden. Dan wordt bepaald of er wijzigingen in het emancipatiebeleid nodig zijn.

Hoe de ingrijpende hervormingen van dit kabinet financieel zullen uitpakken, en hoe voor vrouwen en mannen in hun dagelijks bestaan, kan niemand exact voorspellen. Welke kinderziekten zullen zich bij de uitvoering manifesteren, zullen de verwachte opbrengsten voor de staatskas kloppen, tegenvallen of zelfs meevallen? Zullen de optimistische aanhangers van de eerste betekenis van ‘Zorgen voor morgen’ gelijk krijgen of de bezorgde aanhangers van de tweede betekenis?

Bij de Prinsjesdagborrel van volgend jaar hopen wij deze vragen te kunnen beantwoorden.

Scan op [Memories van Toelichting] Begroting Koninkrijk der Nederlanden 2015

Beschikbaar via www.rijksbegroting.nl/rijksbegroting2015.html

	Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
1	Emancipatiebeleid	<p>Het kabinet voert beleid uit volgens de Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid 2013-2016 van de huidige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW); er zijn geen wijzigingen, aldus de Begroting OCW 2015. Het budget is min of meer gelijk gebleven. Inzet van het kabinet: economische zelfstandigheid van vrouwen, veiligheid van vrouwen, meisjes en LHBT's, verschillen tussen jongens en meisjes in het onderwijs en Internationale polarisatie: samenwerking en krachtenbundeling binnen en buiten Europa (Begroting OCW, p. 123). Eind 2014 wordt de Mid Term Review afgerond en wordt bekeken of er wijzigingen in het emancipatiebeleid nodig zijn.</p>	<p>In de Hoofdlijnenbrief worden enkele verkenningen aangekondigd: naar vrouwen in de media en vrouwen en gezondheid. In de emancipatieparagraaf van de huidige begroting is echter niets terug te vinden van voornemens over en budget voor deze onderwerpen. Wel kondigde de Minister in het Algemeen Overleg (AO) van 13 maart 2014 aan dat zij aansluit bij onder meer het Nationaal Programma Preventie 'Alles is gezondheid' (een tweejarig project) maar "dat zal ook door anderen moeten worden gefinancierd" (verslag van een Algemeen Overleg, 13 maart 2014). Of er beleid komt over vrouwen in de media is nog niet bekend. De minister wacht de aanbevelingen van de commissie Gendergelijkheid van de Raad van Europa hierover af (Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid)</p>
1.1	Meisjes en bèta/techniek	<p>In de OCW-begroting komen veel maatregelen voor ter bevordering van meer leerlingen en studenten in bèta/techniek. Voor 2015 is er bijvoorbeeld 3,8 miljoen euro subsidie voor het sectorplan mbo-hbo techniek (Begroting OCW, p. 59). In de bijlage bij de Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid wordt aangekondigd dat de "[...] lopende projecten in het po en vmbo worden gecontinueerd tot medio 2014. Daarnaast werkt het Landelijk expertisebureau meisjes/vrouwen en bèta/techniek VHTO in opdracht van OCW tot eind 2014 aan draagvlakversterking in het veld voor het doorbreken van genderstereotypen over meisjes en techniek."</p>	<p>De resultaten van activiteiten specifiek gericht op meisjes en vrouwen worden najaar 2014 meegenomen in het Techniepact, een samenwerkingsverband tussen de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Economische Zaken (EZ). De factsheet 'De keuze voor techniek in het onderwijs en op de arbeidsmarkt' van Trends in Beeld van het ministerie van OCW, behandelt het 'weglekken' binnen de schoolloopbaan en tussen schoolloopbaan en start op de arbeidsmarkt van leerlingen bèta\techniek. Deze factsheet besteedt geen enkele aandacht aan de bèta/technische loopbaan van meisjes en vrouwen. Het beleid wordt vanaf 2015 genderneutraal. Het is maar de vraag of hiermee het stimuleren van de keuze voor techniek in onderwijs en beroep door meisjes en vrouwen wordt gewaarborgd. Vooral nog zou dit beleidsthema speerpunt van het emancipatiebeleid moeten blijven. Interessant hiervoor is het rapport 'Technici: mobiel en toch honkvast' (Berkhout cs, 2013). Daaruit blijkt onder meer dat 38% van de doorstromers mbo techniek kiest voor een niet-technische hbo-vervolgopleiding, waarvan bovengemiddeld vaak vrouw.</p>

	Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
1.2	Laaggeletterdheid	<p>Het terugdringen van laaggeletterdheid komt niet voor in het beleidsartikel Emancipatie van de OCW-begroting. Wel wordt elders in de begroting melding gemaakt van het Actieplan laaggeletterdheid 2012-2015, namelijk onder het beleidsartikel Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. In 2015 is voor de uitvoering 4 miljoen euro beschikbaar (Begroting OCW, p. 64). Activiteiten in dit kader worden door het Steunpunt Volwasseneneducatie en de Stichting Lezen & Schrijven uitgevoerd. Begin 2015 besluit de regering op basis van een evaluatie van het Actieplan over het vervolg van de aanpak van laaggeletterdheid vanaf 2016.</p>	<p>Laaggeletterdheid staat participatie op de arbeidsmarkt in de weg. Om de doelstelling 'meer vrouwen economisch zelfstandig' te halen is de voortzetting na 2015 van de aanpak van laaggeletterdheid noodzakelijk om de arbeidsmarktpositie van deze vrouwen te versterken.</p> <p>In de evaluatie van genoemd actieplan is specifieke aandacht voor laaggeletterde vrouwen zonder werk en/of uitkering van belang. Een sturende dan wel coördinerende rol vanuit de Directie Emancipatie is hier zeer aan te bevelen.</p>
1.3	Doorbreken van stereotypen in het onderwijs	<p>Naast de emancipatie van vrouwen en meisjes wordt ingezet op de emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT), met als doel hun veiligheid te vergroten (Begroting OCW, p. 123).</p> <p>In het hoofdstuk Beleidsagenda 2015 wordt als indicator 'bevorderen van emancipatie' genoemd, met als doelstelling 'sociale acceptatie van homoseksualiteit onder de bevolking' (Begroting OCW, p. 24).</p>	<p>In het onderwijs wordt al ingezet op het bespreekbaar maken van homoseksualiteit. Voor het bevorderen van sociale acceptatie van homoseksualiteit is echter het doorbreken van sekse-stereotypen in het onderwijs minstens even belangrijk. Het niet-accepteren ervan wordt immers ingegeven door binaire opvattingen over wat een 'echte' vrouw en een 'echte' man is en moet zijn.</p> <p>Bij leermethodes die inzetten op het accepteren van seksuele diversiteit en het doorbreken van stereotypen dienen nadrukkelijk de man-vrouw stereotypen te worden betrokken.</p>
1.4	Economische zelfstandigheid van vrouwen	<p>Bij de Beleidsagenda wordt in een voetnoot melding gemaakt van het monitoren van de economische zelfstandigheid van vrouwen (Begroting OCW, p. 24). Hierbij wordt gebruik gemaakt van de Monitor Trends in beeld van het ministerie van OCW.</p> <p>In het Algemeen Overleg (AO) Emancipatiebeleid van 13 maart 2014 waren fracties kritisch over het streven van het kabinet naar economische zelfstandigheid van vrouwen enerzijds en de duizenden ontslagen in de (thuis-)zorg van voornamelijk vrouwen anderzijds. De Minister verwees hierop naar het sectorplan zorg dat in februari 2014 is goedgekeurd door de minister van SZW en van start is gegaan. Het plan houdt in bijscholing en omscholing van ontslagenen opdat zij behouden blijven voor de arbeidsmarkt</p>	<p>Het zogenoemde VN-Vrouwenverdrag (CEDAW) verplicht niet alleen tot non-discriminatie van vrouwen in wetgeving, maar ook in beleid. Als de hervormingen van de zorg leidt tot een 'ontslaggolf' onder vrouwen staan deze op gespannen voet met het betreffende verdrag.</p> <p>Het is zaak de vinger aan de pols te houden. Het sectorplan zorg zal concrete resultaten voor de werkgelegenheid van betreffende vrouwen moeten hebben. Een nog onbekend aantal zal in de (thuis-)zorg terugkeren als alfahulp, maar gezien de zwakke rechtspositie en lage salariering is dat zeer onwenselijk.</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
	(Verslag van een AO, 13 maart 2014) De Staatssecretaris van SZW wil in de nieuwe programmaperiode 2014–2020 van het Europees Sociaal Fonds (ESF) gemeenten in staat stellen subsidie te benutten voor arbeidsmarkttoeleiding van laagopgeleide vrouwen zonder werk of uitkering (Bijlage bij Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid).	De inzet van ESF-gelden hiervoor is positief beleid. Wel is aan te bevelen dat gemonitord wordt of gemeenten ook inderdaad hiervan gebruik maken.
1.5	Talent naar de Top Deze post valt onder Bijdragen aan mede-overheden'' (Begroting OCW, p. 124). Het ministerie van Economische Zaken krijgt 400.000 euro in 2015 en 2016 om te bevorderen dat meer vrouwen in topposities terechtkomen.	Hier gaat het om het streefcijfer van 30% vrouwen in de top van het bedrijfsleven, dat 1 januari 2016 bereikt moet zijn. Het amendement Kalma c.s. heeft dit streefcijfer wettelijk verankerd. In het huidige tempo wordt de 30% niet gehaald. Het aandeel vrouwen in de Raden van Bestuur is tussen 2012 en 2013 met 1,5 procentpunt toegenomen tot 8,9%. Het aandeel vrouwelijke commissarissen groeide sindsdien met 1,4 procentpunt naar 11,2% (Pouwels & Hendrikse, 2013). Er wordt overwogen een quotum in te voeren. In ieder geval is het raadzaam het budget voor stimulering ook in 2017 toe te kennen aan deze post.

Berkhout, E., P. Bisschop, M. Volkerink, *Technici: mobiel en toch honkvast*. Amsterdam: SEO 2013

Ministerie van OCW (2013). *Hoofdlijnen Emancipatiebeleid 2013-2016* (plus bijlage), beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-30420-180.html>

Ministerie van OCW . *Monitor Trends in Beeld*. beschikbaar via http://www.trendsinebeeld.minocw.nl/grafieken/1_104.php

Pouwels, B. & Hendrikse, W. (2013) *Bedrijvenmonitor 2013*. Zeist: Van DoorneHuiske en partners. Beschikbaar via:

www.talentnaardetop.nl/uploaded_files/document/Bedrijvenmonitor_2013.pdf

Monitor Trends in Beeld (maart 2014), *De keuze voor techniek in het onderwijs en op de arbeidsmarkt*,

beschikbaar via www.trendsinebeeld.minocw.nl/docs/Factsheet%20Betatechniek_def.pdf

Tweede Kamer, 2009-2010, 31 763, nr. 14. *Gewijzigd amendement Kalma c.s. ter vervanging van nr. 8, over het opnemen van streefcijfers voor de participatie van vrouwen in raden van bestuur en raden van commissarissen in de code Tabaksblad*. Beschikbaar via www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail.jsp?id=2009D60877

Tweede Kamer, 2013-2014, 30 420, nr. 207, Emancipatiebeleid, nr. 207, *Verslag van een Algemeen Overleg*, beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-30420-207.html>

Onderwerpen per beleidsterrein		Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
2	SZW-begroting 2015		
2.1	Economische zelfstandigheid van vrouwen	<p>“Werk blijft de snelste route naar een goed inkomen en economische zelfstandigheid” (SZW-Begroting: Beleidsagenda, p. 12).</p> <p>In de Miljoenennota staat de volgende analyse van de combinatie van arbeid en zorg (en daarmee over de economische zelfstandigheid van vrouwen): “Mensen moeten hun werk kunnen combineren met de zorg voor kinderen en in toenemende mate ook de zorg voor anderen in de omgeving. Het is aan werknemers, sociale partners en maatschappelijke organisaties om dit mogelijk te maken. Het is – zeker als het op uren en het combineren van werk en zorgtaken aankomt – een keuze die door individuen en huishoudens zelf wordt gemaakt. Deze keuze is niet los te zien van instituties. Keuzes worden gemaakt gegeven de kosten van kinderopvang, de lastendruk op arbeid en andere factoren, zoals de ‘regeldruk’ van het combineren van zorgtaken met arbeid. Wanneer bijvoorbeeld de opbrengst van meer uren werk stijgt of de kosten van kinderopvang afnemen kan dit resulteren in andere voorkeuren. Instituties zoals het wettelijk stelsel van verlofregelingen, toegankelijke kinderopvang, en school- en openingstijden dienen daarom zo weinig mogelijk arbeidsmarktbelemmeringen op te leggen. Kleine deeltijdbanen en niet werken zijn immers verspilling van talent” (Miljoenennota 2015, p. 36).</p>	<p>De emancipatiedoelstelling ‘economische zelfstandigheid’ komt één keer voor in de SZW-begroting. Bij plannen voor de beperking van de kring van rechthebbenden bij de Toeslagenwet, Algemene Nabestaandenwet, de geleidelijke afbouw van de ‘aanrechtssubsidie’ en afschaffing van de partnertoeslag in de AOW werd in het verleden wel een beroep gedaan op de rechtvaardiging ‘toenemende economische zelfstandigheid van vrouwen’. Nu deze plannen stuk voor stuk in de fase van uitvoering zitten en daarmee leiden tot lagere collectieve uitgaven van de overheid, is het wel nodig te monitoren of die voortgang in de economische zelfstandigheid van vrouwen ook daadwerkelijk plaatsvindt.</p> <p>‘Kleine deeltijdbanen’ en ‘niet werken’ worden in de Miljoenennota een verspilling van talent genoemd. Deze onderbenutting van talent komt vaker bij vrouwen dan bij mannen voor. School- en openingstijden, evenals de kosten van kinderopvang dienen de beroepsbevolking zo weinig mogelijk arbeidsmarktbelemmeringen op te leggen. Volgens Atria vormen de kosten van de kinderopvang (vooral voor de middeninkomens) en de schooltijden nog een belemmering voor de economische zelfstandigheid van vrouwen. Uitvoering van de aanbevelingen van het SER-advies Tijden van de samenleving zou deze arbeidsmarktbelemmeringen doen verminderen.</p>
2.2	Arbeidsparticipatie van vrouwen	<p>“De hervormingen sluiten aan bij de landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Raad ten aanzien van het pensioenstelsel en het verhogen van de arbeidsparticipatie” (SZW-Begroting: Beleidsagenda, p. 8).</p> <p>In de Miljoenennota staat de volgende analyse van de omvang van deeltijdarbeid in de Nederlandse arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen:</p> <p>“Volgens cijfers van de OESO werken Nederlanders gemiddeld 1.380 uur per jaar. Aangenomen dat een werknemer met een voltijd baan 38 uur per week werkt gedurende 48 weken per jaar, heeft een werkende in Nederland gemiddeld ongeveer 75 procent</p>	<p>Dit is één van de weinige keren dat er expliciet wordt gesproken over de hoogte van de arbeidsparticipatie in Nederland, maar nergens staat hoe hoog de arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen nu is en waar het kabinet naar streeft. Alleen onder het kopje ‘ouderen’ (p. 13) staat dat mensen steeds later stoppen met werken (in 2013 op bijna 64-jarige leeftijd). Maar er staan weer geen cijfers over de (positieve) ontwikkeling van de arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen boven de 55 jaar. Het zou goed zijn als SZW wel jaarlijks kerncijfers over de arbeidsparticipatie van vrouwen en mannen in de begroting zou opnemen naar het voorbeeld van de Miljoenennota.</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
	<p>van een voltijdbaan. Het OESO-gemiddelde is 1.770 uur per jaar. In personen is de Nederlandse arbeidsparticipatie ongeveer 75 procent. [...]</p> <p>Het Zweedse of Zwitserse niveau van ongeveer 1.600 gewerkte uren in combinatie met een participatiegraad van 80 procent is ambitieus. Dit resulteert in een kleine 25 procent meer gewerkte uren” (Miljoennota 2015, p. 37).</p>	<p>In de Miljoenennota staat namelijk een analyse over het arbeidspotentieel van de Nederlandse vrouwen en mannen die in de SZW-begroting niet zou misstaan. Atria beveelt aan dat deze analyse de leidraad wordt voor het kabinetsbeleid; in dat geval hebben we geen aparte emancipatiedoelen met betrekking tot de arbeidsparticipatie meer nodig. De analyse maakt ook duidelijk dat landen moeten kiezen. Of de gemiddelde arbeidsduur per werkende ligt boven het OESO-gemiddelde van 1770 uur per jaar, maar dan is de arbeidsparticipatie van vrouwen in personen gemeten laag. Of de arbeidsparticipatie van vrouwen heeft het Zweedse of Zwitserse niveau, maar dan ligt de gemiddelde arbeidsduur per werkende onder het OESO-gemiddelde. Wat Atria betreft, kiest Nederland voor het laatste.</p>
2.3	<p>Werkloosheid</p> <p>“Het kabinet maakt zich zorgen over de mensen die nu aan de kant blijven staan, ontmoedigd raken en en arbeidsritme en vaardigheden dreigen te verliezen” (SZW-begroting, p. 7).</p> <p>“Op langere termijn zijn de kwantiteit en kwaliteit van de beroepsbevolking een belangrijke bron van economische groei.</p> <p>Door de vergrijzing neemt de potentiële beroepsbevolking af. Internationale concurrentie en snel ontwikkelende technologie zorgen ervoor dat het meer dan ooit belangrijk is om te blijven investeren in het op peil houden en aanleren van nieuwe kennis en vaardigheden. Niet alleen is het belangrijk om te voorkomen dat mensen op dit moment ontmoedigd raken of vaardigheden verliezen, het is ook belangrijk om te blijven investeren in de kwaliteit en kwantiteit van de beroepsbevolking op de langere termijn. Dit werkt bovendien positief door in de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit” (Miljoenennota 2015, p. 35).</p>	<p>In de SZW-begroting staan geen gegevens over de hoogte van de werkloosheid. De werkloosheid is het verschil tussen het totale arbeidsaanbod en de werkzame beroepsbevolking (volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) had deze in augustus 2014 een omvang van 632.000 personen). Volgens het Centraal Planbureau (CPB) in de Macro-Economische Verkenningen daalt het arbeidsaanbod vooral bij personen tussen 45 en 60 jaar, waarbij het CPB refereert aan het economische concept van de ‘ontmoedigde werknemer’. Dit zouden relatief vaak vrouwen zonder uitkering (‘nuggers’) kunnen zijn; voor economische zelfstandigheid is het van belang dat deze nuggers wèl tot het arbeidsaanbod gaan of blijven behoren.</p> <p>In de Miljoenennota staat weer de meest ‘geëmanciperde’ beleidstekst: we moeten ervoor zorgen dat niet-werkenden met of zonder uitkering weer willen en kunnen ‘herintreden’ op de arbeidsmarkt.</p>
2.4	<p>Gelijk loon</p> <p>Geen plannen genoemd.</p>	<p>Het is opmerkelijk dat het enige emancipatie-onderwerp dat in het Regeerakkoord werd genoemd in de SZW-begroting niet wordt genoemd.</p> <p>Gelijk loon voor gelijk werk, maar ook het verkleinen van de gemiddelde ‘loonkloof’ tussen vrouwen en mannen van 18%, is van groot belang voor de economische zelfstandigheid van vrouwen. Voor een meer gelijke verdeling van het inkomen</p>

	Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
			tussen vrouwen en mannen is het van belang dat ook dit onderdeel van het Regeerakkoord door het kabinet voortvarend wordt uitgevoerd.
3	Arbeid en zorg		
3.1	Algemeen	<p>SZW-Begroting, Artikel 6. Ziekte en zwangerschap Algemene doelstelling: de overheid beschermt werknemers tegen de financiële gevolgen van ziekte en zwangerschap.</p> <p>Artikel 4. Wet arbeid en zorg (WAZO) De WAZO bundelt een aantal wettelijke verlofvormen, zoals het zwangerschaps- en bevallingsverlof, kraamverlof, adoptie- en pleegzorgverlof, ouderschapsverlof en kort- en langdurend zorgverlof. Soms bestaat er recht op (gedeeltelijke) loondoorbetaling of op een uitkering (zwangerschaps- en bevallingsuitkering en adoptie- en pleegzorguitkering). De WAZO wordt uitgevoerd door het UWV.</p>	Artikel 6 van de SZW-begroting heet 'Ziekte en zwangerschap', en vervolgens wordt onder andere de Wet arbeid en zorg behandeld. Het verdient aanbeveling de verschillende goede gronden voor verlofregelingen niet onder de titel 'ziekte' te behandelen.
3.2	'Vaderverlof'	<p>Het kabinet heeft via een nota van wijziging op het wetsvoorstel Modernisering regelingen voor verlof en arbeidstijden aanvullende maatregelen voorgesteld om het combineren van arbeid en zorg te verbeteren, waaronder het 'vaderverlof':</p> <p>"Om partners in staat te stellen het door hen gewenste verlof op te nemen wordt een onvoorwaardelijk recht op opname van drie dagen ouderschapsverlof geïntroduceerd in aanvulling op het kraamverlof. In het gangbare taalgebruik wordt dit wel 'vaderverlof' genoemd. Gezien het feit dat dit verlof niet beperkt is tot mannelijke partners, wordt de term 'partnerverlof' gebruikt."</p> <p>Het wetsvoorstel Modernisering regelingen voor verlof en arbeidstijden is ingediend bij de Tweede Kamer en zal naar verwachting in 2015 in werking treden (Tweede Kamer, 32 855, nr. 16 & 17).</p>	<p>Het 'vaderverlof' is volgens Atria vooral symbolisch van belang om de bijdrage van vaders in de praktische zorg voor hun pasgeboren kind op de politieke agenda te houden. Het heeft geen betoog dat de omvang van dit verlof (drie dagen onbetaald) te weinig is voor een daadwerkelijke verandering van de traditionele zorgpatronen van de ouders.</p> <p>Atria pleit er al lang voor dat partners/vaders zo vroeg mogelijk betrokken worden bij de zorg van kinderen. In vergelijking met andere Europese landen scoort Nederland laag op het gebied van verlofrechten voor partners rond de geboorte van een kind. Het is goed dat de maatregelen rekening houden met de diversiteit van gezinsvormen en dus niet alleen voor vaders maar ook partners gelden.</p>
3.3		<p>Het kabinet heeft aangekondigd een regeling te treffen voor overdracht van het bevallingsverlof en -uitkering aan de partner ingeval van sterfte van de moeder tijdens de periode van het bevallingsverlof. Voor zelfstandigen wordt een vergelijkbare regeling getroffen (Tweede Kamerstukken, nr. 32 855).</p>	<p>In de praktijk zal het beroep op deze nieuwe verlofregeling klein zijn (SZW noemt 24 gevallen in het afgelopen jaar), maar principieel is dit voorstel een belangrijke stap.</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
3.4 'Mantelzorgverlof voor zus, broer of vrienden'	<p>“Om werknemers beter in staat te stellen ook in deze situaties zorg te verlenen, wordt met deze nota van wijziging de personenkring van het zorgverlof uitgebreid met familieleden in de tweede graad en met anderen met wie de werknemer een sociale relatie heeft. Bij deze laatste groep wordt de algemene voorwaarde dat er sprake is van noodzakelijke verzorging door de werknemer geconcretiseerd om nader te verduidelijken op welke groep dit verlofrecht betrekking heeft.</p> <p>Als voorwaarde wordt gesteld dat de zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie die de werknemer met de zorgbehoevende heeft” (Tweede Kamerstukken, 32 855, nr. 17).</p>	<p>Atria vindt het positief dat de verlofmogelijkheden verruimd worden. Door de werkingsfeer en de kring van rechthebbenden van het kort- en langdurend zorgverlof uit te breiden is het verlofstelsel beter ingesteld op de veranderde (participatie-)maatschappij. Ook al is de het criterium ‘sociale relatie’ tussen niet-familieleden minder eenvoudig dan de relatie met een familielid, het is nu eenmaal een gegeven dat in een tijd van individualisering de sociale relatie in bijvoorbeeld een duurzame vriendschap in veel gevallen als zorgnetwerk net zo sterk kan zijn als een familienetwerk. Daarom is het goed dat ook noodzakelijke mantelzorg voor vrienden in de werkingsfeer van het zorgverlof gaat vallen.</p>
3.5 Beëindiging van de ouderschapsverlofkorting	<p>Ouderschapsverlof is een regeling waar een werknemer op eigen kosten gebruik van kan maken. De uren die de werknemer hiervoor opneemt in de periode van het ouderschapsverlof worden in principe niet door de werkgever betaald. Om hier in te compenseren is er onder bepaalde voorwaarden recht op de zogeheten ouderschapsverlofkorting. De ouderschapsverlofkorting zal per 1 januari 2015 vervallen (SZW-Begroting, artikel 1).</p> <p>Uit cijfers van het CBS blijkt dat in de periode 2001–2013 het gebruik van ouderschapsverlof een sterk stijgende lijn vertoont. Het feitelijk gebruik van werknemers die recht hadden op ouderschapsverlof lag in 2001 op 20%. In 2013 was dat percentage verdubbeld naar 40% (Tweede Kamerstukken 32 555, nr. 19).</p>	<p>De discussie over betaling van ouderschapsverlof is weer terug bij af. Betaling zou niet nodig zijn omdat het gebruik van ouderschapsverlof toch wel stijgt, waarbij het kabinet naar cijfers van het CBS verwijst. Alleen vermeldt het kabinet bij de verdubbeling van het ‘feitelijk gebruik van werknemers die recht hadden op ouderschapsverlof’ (van 20% in 2001 naar 40% in 2013) niet dat mannen veel minder vaak ouderschapsverlof opnemen dan vrouwen. In 2013 maakte namelijk 57% van de vrouwen gebruik van haar verlofrecht tegen slechts 23% van de mannen.</p> <p>Aangezien we weten dat ook deeltijdarbeid onder vaders van jonge kinderen weinig voorkomt vanwege de verwachting dat dit de carrière zou schaden, moeten we concluderen dat de ouderschapsverlofregeling de traditionele verdeling (hij voltijds, zij deeltijd) voornamelijk bestendigt in plaats van dat vaders via verlof tijdelijk bijvoorbeeld een dag per week minder kunnen werken om voor hun kind te zorgen. Atria dringt er bij de minister van SZW op aan om met nieuwe maatregelen te komen die zijn pleidooi voor ‘betrokken vaderschap’ effectiever ondersteunen.</p>
3.6 Combinatiekorting	<p>In het kader van de Herziening Kindregelingen handhaaft het kabinet twee participatiebevorderende instrumenten: de combinatiekorting en de kinderopvangtoeslag.</p>	<p>De combinatiekorting is nog de enige bestaande van de arbeid- en zorg maatregelen die bij de Belastingherziening 2001 zijn ingevoerd na een Emancipatie Effectrapportage. Doel van de</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
	<p>Inkomensondersteuning van huishoudens met kinderen gebeurt door de kinderbijslag en het kindgebonden budget.</p> <p>“Hoewel het een kleine groep betreft, springt de inkomensachteruitgang van alleenverdieners met een modaal inkomen in het oog. Het kabinet heeft bijzondere aandacht voor deze groep. Vorig jaar is in de begrotingsafspraken besloten de kinderbijslag voor oudere kinderen niet af te bouwen en de kindbedragen in het kindgebonden budget te verhogen. Dit heeft vooral de koopkrachtontwikkeling van alleenverdieners goed gedaan. Dit jaar wil het kabinet de koopkracht van gezinnen met kinderen, waaronder alleenverdieners, een hart onder de riem steken door onder andere het afbouwpercentage van het kindgebonden budget te verlagen. De maatregelen zijn er zoveel mogelijk op gericht om de achteruitgang bij deze groep te beperken. Ook in de toekomst houdt het kabinet aandacht voor de positie van alleenverdieners met kinderen” (Miljoenennota, p. 20).</p>	<p>maatregelen was de arbeidsparticipatie van de minst verdienende partners en alleenstaande ouders financieel aantrekkelijker te maken als onderdeel van het omzetten van kostwinnersvoorzieningen naar combinatievoorzieningen.</p> <p>Bij de komende belastingherziening is het voor economische zelfstandigheid belangrijk dat de combinatiekorting (of een instrument met een vergelijkbare functie) verhoogd wordt, en dat het kindgebonden budget (een ‘moderne kostwinnersvoorziening’) wordt omgezet in een participatiebevorderend instrument (bijvoorbeeld arbeidsmarktrelevante scholing voor de afhankelijke partner).</p> <p>Alleenverdieners met kinderen kunnen het beste hun positie versterken door te stimuleren dat hun partner economisch zelfstandig wordt.</p>
4	Inkomensbeleid	
4.1	Invoering Participatiewet	<p>De Wet werk en bijstand gaat op in de Participatiewet. Hiermee wordt de reïntegratie en de inkomensondersteuning van mensen zonder werk nog meer een verantwoordelijkheid van de gemeenten op basis van een gegeven budget per gemeente (volgens een door het SCP beheerd verdeelmodel).</p> <p>In de afgelopen jaren is gebleken dat de reïntegratie van niet-uitkeringsgerechtigde vrouwen die willen herintreden in het arbeidsproces geen beleidsmatige prioriteit is van de gemeenten, omdat ze meer baat hebben bij het aan het werk helpen van een kansrijke uitkeringsgerechtigde. Dit staat haaks op hetgeen het kabinet in de Miljoenennota (p. 35) stelt, namelijk dat de Nederlandse economie in zijn geheel baat heeft bij een zo groot mogelijk arbeidsaanbod.</p>
4.2	Werkloosheidswet	<p>De werkloosheid in Nederland had in augustus 2014 een omvang van 632.000 personen (waarvan 306.000 vrouwen, al dan niet met een uitkering). Het werkloosheidspercentage van vrouwen ligt momenteel iets boven dat van mannen (8,6% versus 7,5%). Maar bij de 15-25 jarigen ligt het werkloosheidspercentage van</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
	werkgever. De invulling vindt plaats in overleg met sociale partners (SZW-Begroting, Beleidsagenda).	vrouwen 5%-punt boven dat van mannen (17% versus 12%). Dit heeft te maken met de bezuinigingen en de onzekerheid over de toekomst in de langdurige zorg. De hervorming van de langdurige zorg maakt dat de brug-WW en de sectorplannen nu vooral voor vrouwen en de zorgsector van belang zijn. In de SZW-begroting wordt hier niet specifiek op ingegaan. In de VWS-begroting wel.
4.3	Armoedebeleid	<p>“Nederland heeft een gedegen sociale zekerheid. De kans op armoede is hier ten opzichte van veel andere landen gering. Het kabinet wil deze verworvenheid behouden. Niemand mag buiten de boot vallen, zeker kinderen niet. Een effectief armoedebeleid is daarom noodzakelijk, zeker gezien de gevolgen van de crisis. In 2015 wordt dit beleid verder geïntensiveerd. Er blijft onverminderd veel aandacht voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen (zie ook beleidsartikel 2)” (SZW-Begroting, Beleidsagenda).</p> <p>‘Gezinnen met kinderen met een laag inkomen’ zijn relatief vaak eenoudergezinnen. Eenoudergezinnen bestaan meestal uit een moeder met kinderen, die om uit de armoede te komen in haar eentje arbeid en zorg moet combineren. In de SZW-begroting komt deze specifieke situatie alleen in beeld bij het verminderen van de armoedeval van de alleenstaande ouder die vanuit de bijstand vier dagen tegen minimumloon gaat werken. Atria beveelt aan om voortaan niet alleen naar de effecten van het armoedebeleid voor kinderen te kijken, maar even goed naar de economische zelfstandigheid van hun moeders.</p> <p>In de brief ‘Inbreng verslag Wet hervorming kindregelingen’ heeft Atria erop gewezen dat wij vanuit verschillende gemeenten signalen hebben ontvangen dat volledige uitstroom uit een uitkering voor veel alleenstaande ouders lastig te bereiken is (Atria, 4 oktober 2013). Diverse gemeenten zetten daarom in op gedeeltelijke uitstroom uit de bijstand. Het is daarom realistisch om ook (eventueel tijdelijk) gedeeltelijke uitstroom uit een uitkering financieel te stimuleren.</p>
4.4	Economische zelfstandigheid van partners van AOW-gerechtigden en van nabestaanden van alleenverdieners	<p><u>Instream partnertoeslag AOW beëindigd</u> Tot 1 januari 2015 kunnen AOW-gerechtigden een toeslag krijgen voor een partner die nog niet AOW-gerechtigd is. Per 1 januari 2015 kunnen er geen nieuwe rechten ontstaan op partnertoeslag en wordt de partnertoeslag gesloten voor nieuwe instroom.</p> <p>De uitkeringslasten in het kader van de Algemene nabestaandenwet (Anw) dalen omdat de groep Anw-gerechtigden die voor 1950 geboren is, en daar hun recht op Anw aan ontleent,</p> <p>2015 is een belangrijk jaar voor een reeks van beleidsveranderingen waarvoor de overheid ooit waarschuwde onder het motto ‘een slimme meid is op haar toekomst voorbereid’. Vrouwelijke partners zijn gemiddeld iets jonger dan hun mannelijke partner; wie niet economisch zelfstandig is, krijgt vanaf 2015 niet langer een toeslag als de partner AOW-gerechtigd wordt. De netto arbeidsparticipatie van vrouwen tussen 55 en 65 jaar bedraagt nu ruim 40%; dit was nog 20% in 2001. Maar 40%</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
	<p>bij het bereiken van de AOW-leeftijd de Anw verlaat. Deze groep is volledig uitgestroomd op 1 april 2015. Ook de groep mensen die bij inwerkingtreding van de huidige Anw al recht hadden op diens voorganger, de Algemene Weduwen- en Wezenwet, stroomt de komende jaren grotendeels uit vanwege het bereiken van de AOW-leeftijd (SZW-Begroting, artikel 9 Nabestaanden).</p>	<p>betekent dat het grootste deel van de vrouwen die 'samenwonen' op het moment dat hun partner met pensioen gaat een flinke inkomensachteruitgang zullen ervaren. Een vergelijkbaar verhaal geldt voor de Algemene nabestaandenwet (Anw): vanaf 2015 vervalt deze bescherming voor nabestaanden, tenzij er minderjarige kinderen zijn. Atria beveelt de overheid aan om de vele burgers die nog niet op de hoogte zijn van deze belangrijke beleidsveranderingen te informeren met een brede publiekscampagne over de risico's die zij lopen als zij niet economisch zelfstandig zijn.</p>
4.5	<p>'Mantelzorgboete'</p> <p><u>Kostendelersnorm AOW</u> De ingangsdatum voor de kostendelersnorm in de AOW is verschoven naar 1 juli 2016. Het kabinet zal de komende tijd benutten om samen met onder andere het SCP, gemeenten en Mezzo te bezien hoe arrangementen rond mantelzorg verdere ondersteuning behoeven en om te onderzoeken wat de effecten zijn van de kostendelersnorm in de AOW op de mantelzorg. De resultaten van dit onderzoek worden vóór de thans beoogde inwerkingtredingsdatum van 1 juli 2016 aan de Tweede Kamer voorgelegd. De inwerkingtreding van de kostendelersnorm in de AOW zal in het voorjaar van 2016 in een separaat inwerkingtredingsbesluit worden vastgesteld. Het kabinet zal eerst met het parlement debatteren over de resultaten van het onderzoek. (SZW-Begroting, artikel 8 Oudedagsvoorziening).</p>	<p>De timing van de invoering van deze 'kostendelersnorm' in de AOW was erg ongelukkig. Voor iemand die met het oog op het toekomstige beleid haar of zijn hulpbehoevende moeder of vader in huis heeft genomen (al dan niet met een 'kangaroewoning') wordt hier niet voor beloond, maar krijgt te maken met een 20%-korting op de AOW van moeder of vader. 'Van uitstel komt afstel' zou in dit geval aanbevelenswaardig zijn volgens Atria.</p>

Literatuur

Centraal Planbureau (2014), *Macro-Economische Verkenning (MEV) 2015*, Den Haag. Beschikbaar via: <http://www.cpb.nl/publicatie/macro-economische-verkenning-mev-2015>

Ministerie van Sociale Werkgelegenheid, *Wetsvoorstel Modernisering verlofregelingen*, Tweede Kamerstukken 32 855 (diverse nrs.), Den Haag.

SER (2011), *Tijden van de samenleving; slimmer organiseren van tijd en plaats van arbeid en dienstverlening*, SER-advies 11/06, Den Haag. Beschikbaar via: <http://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2011/b29686.aspx>

Beleidsterrein/onderwerp		Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
5	Zorg - Begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)		
5.1	Algemeen	<p><u>Kwaliteit en betaalbaarheid van de zorg</u> Mensen zijn steeds mondiger en zelfredzamer en willen zelf de regie voeren over hun leven en gezondheid. Mensen willen en krijgen ook steeds meer zorg. Het onderscheid tussen 'gezond' en ziek vervaagt. De zorg moet inspelen op deze veranderingen, terwijl tegelijkertijd de groei van de collectieve zorguitgaven moet worden afgeremd. Voor 2015 worden geen aanvullende bezuinigingsmaatregelen voorzien, onder andere omdat de collectieve zorguitgaven in 2015 nauwelijks stijgen (VWS-Begroting, Beleidsagenda).</p>	<p>In het verleden was meer betaalde zorg (kinderopvang en ouderenzorg) de bijbehorende voorwaarde voor het mogelijk maken dat de arbeidsparticipatie van vrouwen meer op die van mannen ging lijken. Nu het kabinet kiest voor minder betaalde ouderenzorg, zou het kabinet veel meer aandacht moeten besteden aan een meer gelijke verdeling van de extra benodigde mantelzorg tussen vrouwen en mannen. Anders worden niet alleen de collectieve zorguitgaven afgeremd, maar ook de arbeidsparticipatie van vrouwen. Zie de Atria-publicatie 'De nieuwe mantelzorger v/m' (2014).</p>
5.2	Langdurige zorg en ondersteuning	<p>Met de hervorming van de langdurige zorg en ondersteuning komt de overheid eveneens tegemoet aan de veranderde eisen en wensen van mensen. Het jaar 2015 is cruciaal. Gemeenten worden op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) in 2015 voor het grootste deel verantwoordelijk (ook financieel) voor ondersteuning thuis (inclusief eventuele thuiszorgvoorziening).</p> <p>Voor de verpleging thuis zal die verantwoordelijkheid bij zorgverzekeraars komen te liggen. Tegelijk is het streven dat per 1 januari 2015 ook de Wet langdurige zorg in werking treedt. Deze transformatie is ingrijpend, maar biedt een nieuw perspectief. Zorgverleners kunnen beter inspelen op de wensen, mogelijkheden en beperkingen van mensen, daarbij rekening houdend met hun persoonlijke omstandigheden. Centraal staat wat iemand nodig heeft en het organiseren van de zorg en ondersteuning dichterbij mensen.</p>	<p>Atria is geen onderzoek bekend waarin oudere mensen eisen en wensen dat zij thuis alleen door mantelzorgers verzorgd worden tot het echt niet anders kan. Bovendien blijkt uit het recente onderzoek 'Hulp geboden' en andere SCP-publicaties dat de grenzen van de mantelzorg nu al in zicht komen, dat wil zeggen voordat de langdurige zorg en de ondersteuning hervormd zijn. Het verbaast Atria dat het kabinet zo'n grote operatie in gang zet zonder grondige kwantitatieve onderbouwing. Het laatste kwantitatieve onderzoek naar het aanbod van mantelzorg dateert uit 2008, nog voor de financiële crisis en op een moment dat het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) zich eerder zorgen maakte over een tekort aan betaalde zorgprofessionals in verband met de naderende vergrijzing. VWS heeft zich tot nu toe niet uitgesproken over het risico dat de extra mantelzorg van de komende jaren op gespannen voet kan komen te staan met hun economische zelfstandigheid. Atria beveelt aan dat het komende kwantitatieve onderzoek van het SCP zich speciaal ook op dat risico richt.</p>

Beleidsterrein/onderwerp		Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
5.3	Arbeidsmarkteffecten van het kabinetsbeleid	“Samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hebben wij een actieplan opgesteld om ontslagen in de zorg te beperken. Onderdeel is de introductie van de toelage huishoudelijke hulp. Met een bedrag van 75 miljoen euro kunnen tien- tot dertienduizend huishoudelijke hulpen langer hun baan behouden. Daarnaast stellen wij een Taskforce Transitie Langdurige Zorg in om gemeenten en zorgaanbieders bij elkaar te brengen en problemen rond de inkoop van zorg op te lossen” (VWS-Begroting, Beleidsagenda).	Bij het Algemeen Overleg Emancipatiebeleid is door verschillende fracties kritisch gereageerd op de negatieve gevolgen van het kabinetsbeleid voor de werkgelegenheid van vrouwen in de zorgsector. Zie verder de begrotingsscan Emancipatie 1.4.
5.4	Mantelzorg	<u>Mantelzorg en vrijwilligers</u> De rol van mantelzorgers en vrijwilligers bij de ondersteuning van mensen in hun eigen omgeving wordt groter. De ondersteuning van mantelzorgers wordt in 2015 daarom verder versterkt. Per 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning en waardering van mantelzorgers. Binnen de Begrotingsafspraken 2014 is hiervoor aanvullend structureel 11 miljoen euro extra beschikbaar gesteld. Het bedrag dat structureel beschikbaar wordt gesteld voor de ondersteuning en waardering van de mantelzorgers wordt hierdoor 100 miljoen euro. In 2015 zal een deel van dit bedrag nog worden aangewend voor betalingen van ‘mantelzorgcomplimenten’ over voorgaande jaren. Centraal uitgangspunt voor de besteding van de middelen is dat relevante partijen, zoals zorg- en welzijnsinstellingen en gemeenten een goede samenwerking met en een adequate ondersteuning van de informele zorgverleners tot stand brengen. Hierdoor kan de individuele mantelzorger beter worden ondersteund, zowel in extra- als intramurale setting. Naar de aard en omvang van de informele zorg wordt door het SCP in 2015 onderzoek gedaan.	Er is maar één manier waarop deze miljoenen om de gevolgen van de miljardenbezuinigingen op te vangen geen ‘doekje voor het bloeden’ worden bij een traditionele taakverdeling tussen vrouwen en mannen: als mannen voortaan minstens de helft van de mantelzorg gaan doen. VWS laat zich in zijn mantelzorgbeleid tot nu toe niet uit over de vrouw-man verdeling van de mantelzorg in de toekomst. Atria roept VWS en gemeenten op om bij de centrale ondersteuning en de decentrale ‘keukentafelgesprekken’ nadrukkelijk alles te doen om bij de benodigde zorg voor hulpbehoevende ouders vooral de ‘zonen’ aan te spreken. Zie de Atria-publicatie ‘De nieuwe mantelzorger v/m’ (2014).
5.5	Uitvoering van de nieuwe WMO	In 2015 is 40 miljoen euro extra vrijgemaakt om de transitie naar de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) te verzachten. Dit komt bovenop de extra middelen voor de Wmo uit het voorjaar (195 miljoen euro) en de 75 miljoen euro die het kabinet in 2015 en 2016 beschikbaar stelt voor een thuishulptoeelage. Dit is ook positief voor de werkgelegenheid in deze sector (Miljoenennota, blz. 16).	Rondom Prinsjesdag en de Algemene Politieke Beschouwingen van dit jaar ontstond in de media een beeld alsof het kabinet uitgeregeerd zou zijn omdat bijna alle grote hervormingen in het Staatsblad zijn verschenen. Atria heeft een ander beeld. In feite beginnen de hervormingen nu pas, omdat vanaf 1 januari 2015 de uitvoering in de gemeenten daadwerkelijk plaats vindt. Pas

Beleidsterrein/onderwerp		Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
		De nieuwe Wmo wordt in 2017 geëvalueerd (blz. 307).	dan zullen we weten wat de effecten zijn voor zowel de aanbieders als de vragers van de extra mantelzorg (aan beide kanten zijn vrouwen oververtegenwoordigd) die nodig is omdat de thuiszorg wordt verminderd. Atria beveelt aan dat bij de begeleiding van de uitvoering van de nieuwe Wmo vanuit het ministerie van VWS en de evaluatie in 2017 heel expliciet wordt gekeken naar de emancipatie-effecten van het kabinetsbeleid en naar de zorgverlening voor de hulpbehoevende ouderen.
5.6	Curatieve zorg en eerstelijnszorg	"Iedereen moet kunnen rekenen op goede en betaalbare zorg. Thuis of dicht bij huis als het kan en verder weg als het moet. Met de in 2013 afgesloten hoofdlijnenakkoorden hebben we een goede basis gelegd voor minder groei en meer kwaliteit in de curatieve zorg. De verschillende partijen hebben daar met veel energie en inzet aan gewerkt. Maar we zijn er nog niet. De komende periode komt het erop aan het stelsel verder te verbeteren. De matiging van de groei en de kwaliteitsverbetering moeten verankerd raken in het stelsel én in het denken en doen van zorgverleners en patiënten" (VWS-Begroting, Beleidsagenda, blz. 13).	Atria beveelt aan dat er meer aandacht komt voor sekse- en genderverschillen als een van de kenmerken van de kwaliteitsverbetering van de gezondheidszorg. Dit geldt zowel het medisch onderwijs en -onderzoek als de medische praktijk, en van diagnose tot en met de behandeling. Andere aanbevelingen voor een meer gendersensitieve gezondheidszorg zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Het uitvoeren van de aanbevelingen van ZonMw (Vrouwen zijn anders, 2013). • Het aanspreken van veldpartijen (zorgverzekeraars, UMC's en medische opleidingen). • Samenwerking van de sector met het ministerie van OCW en de Alliantie Gender en Gezondheid. • Het ondersteunen van een Nationaal Programma Gender en Gezondheid.

Literatuur

ZonMw (2012). *Vrouwen zijn anders*, ZonMw-Signalement, Seksespecifieke gezondheidszorg, Den Haag. Beschikbaar via:

http://www.zonmw.nl/nl/publicaties/detail/signalement-vrouwen-zijn-anders/?no_cache=1&cHash=41ea2735beec3583429340acc08e7477

Atria (2014, in druk). *De nieuwe mantelzorg v/m; Bouwstenen voor een gendersensitief mantelzorgbeleid*. Den Haag: Atria.

Onderwerpen per beleidsterrein		Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
6	KINDEROPVANG		
6.1	Algemene doelstelling	<p>“De overheid biedt financiële ondersteuning aan werkende ouders voor kinderopvang en bevordert de kwaliteit van kinderopvang. De overheid hecht aan goede en financieel toegankelijke kinderopvang, zodat ouders arbeid en zorg kunnen combineren en kinderen goed toegerust zijn op het primair onderwijs. Voor de bevordering van de arbeidsparticipatie is het belangrijk dat ouders van jonge kinderen actief blijven op de arbeidsmarkt. Bovendien zorgt goede kinderopvang er ook voor dat kinderen worden gestimuleerd in hun ontwikkeling” (Begroting SZW, p. 80).</p>	<p>Atria pleit al jaren voor een visie op kinderopvang die niet eenzijdig op arbeidsparticipatie van de ouders/verzorgers gebaseerd is, maar ook op de ontwikkeling en de behoeften van het kind: continuïteit, pedagogisch plan, taal- en motorische en sociale ontwikkeling. De algemene doelstelling van het kabinet over kinderopvang, zoals opgenomen in de Miljoenennota, lijkt beide doelstellingen evenveel gewicht te geven. Vinden we dat ook terug in de gepresenteerde maatregelen?</p>
6.2	Kosten	<p>De uitgaven aan kinderopvangtoeslag in 2014 (2,29 miljard euro) waren iets lager dan in 2013 (2,32 miljard). De uitgaven aan kinderopvangtoeslag stijgen licht in 2015 (2,39 miljard)...</p> <p>...maar minder dan eerder verwacht: op basis van uitvoeringsinformatie van de Belastingdienst is de raming van de uitgaven aan de kinderopvangtoeslag naar beneden bijgesteld. Dit omdat zowel het aantal kinderen in de kinderopvang als het aantal opvanguren per kind is afgenomen ten opzichte van de raming in de begroting van 2014.</p> <p>De uitgaven aan de kinderopvangtoeslag blijven de komende jaren licht stijgen. Voornamelijk vanwege een verwachte groei van het aantal kinderen in de buitenschoolse opvang en door de dalende werkloosheid vanaf 2015 .</p> <p>Daarnaast leidt de tijdelijke verlenging van de werkloosheidsstermijn in de kinderopvangtoeslag tot een lichte stijging van de uitgaven (zie ook hieronder).</p> <p>Net zoals in 2014 zullen in 2015 de maximum uurprijzen voor de kinderopvangtoeslag worden geïndexeerd. Dit is vooral van belang voor mensen met lagere inkomens, omdat het bij hen harder aankomt als zij over een deel van de betaalde uurprijs geen toeslag ontvangen.</p> <p>(Begroting SZW, p.18 26, 81, 82 en 140).</p>	<p>Uit het onlangs verschenen rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) Krimp in de kinderopvang blijkt dat het gebruik van kinderopvang in Nederland sinds 2012 is afgenomen door een verminderde instroom en een toegenomen uitstroom (2014). In 2013 is voor het eerst in decennia de arbeidsparticipatie van vrouwen gedaald (CBS). Uit het SCP-rapport blijkt dat moeders die eind 2011 gebruik maakten van formele opvang, nu 1,6 uur minder werken dan destijds. Ook de arbeidsduur van de vaders nam iets af. Vooral moeders en vaders die nu minder of geen opvang meer hebben, werken relatief vaak ook minder uren of niet meer. In het SCP-rapport noemen ouders vooral de kosten van de opvang als reden waarom zij minder of geen gebruik (meer) maken van formele kinderopvang (2014).</p> <p>Atria pleit voor kwalitatief goede en betaalbare kinderopvang. Dat is onmisbaar en cruciaal voor een effectief beleid rond arbeid en zorg. Om ‘werk lonend te maken’ adviseert Atria om de kinderopvangtoeslag te verhogen.</p> <p>Atria vindt de indexatie van de maximum uurprijzen positief. Het is goed dat er aandacht komt voor de kosten van de kinderopvang voor ouders met lagere inkomens. Het bevordert de economische zelfstandigheid van ouders, vooral moeders. Bovendien blijkt uit onderzoek dat vooral kinderen uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status baat hebben bij kinderopvang (taalontwikkeling).</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
6.3 Beleidsdoorlichting & wetsevaluatie Kinderopvang in de tweede helft van 2015	<p>Het kabinet maakt de kinderopvangtoeslag meer gericht op werk. Het is nu voor ouders niet altijd financieel aantrekkelijk om meer uren te gaan werken. Aan de Tweede Kamer is een beleidsdoorlichting toegezegd, waaruit concrete voorstellen zullen volgen. De verwachting is dat deze in de tweede helft van 2015 aan de Tweede Kamer wordt aangeboden, samen met de wetsevaluatie Kinderopvang (Begroting SZW, p. 18).</p>	<p>Ouders noemen vooral de kosten van de opvang als reden om minder of geen gebruik (meer) te maken van formele opvang (Portegijs c.s., 2014). Atria dringt erop aan dat de beleidsdoorlichting zich expliciet richt op de effectiviteit van het gevoerde arbeid- en zorgbeleid op het vergroten van de economische zelfstandigheid van vrouwen. Tegelijkertijd beveelt Atria aan om in de toegezegde beleidsdoorlichting en wetsevaluatie Kinderopvang het toekomstige en huidige beleid niet eenzijdig vanuit een arbeidsparticipatie-perspectief te benaderen. Atria stelt de Tweede Kamer voor om tijdig vóór de beleidsdoorlichting en wetsevaluatie Kinderopvang haar eigen informatie te organiseren. Dat kan bijvoorbeeld door contacten met opvoedings- en kinderopvangdeskundigen, kinderopvangorganisaties, vrouwenorganisaties op te zoeken, middels een Rondetafelgesprek.</p>
6.4 Recht op kinderopvangtoeslag tijdens zoeken naar werk	<p>Het kabinet verlengt de werkloosheidstermijn in de kinderopvangtoeslag van drie naar zes maanden: ouders in de eerste zes maanden van werkloosheid hebben nog recht op kinderopvangtoeslag. Dit geeft hen de ruimte om zich in deze periode volledig te richten op het vinden van een nieuwe baan, en draagt tegelijkertijd bij aan de stabiliteit en werkgelegenheid in de sector. De maatregel geldt in 2015 en 2016 (Begroting SZW, p. 15).</p>	<p>Ouders die betaalde arbeid verrichten en ouders die tot een doelgroep behoren zoals omschreven in de Wet kinderopvang (WKO), ontvangen een inkomensafhankelijke bijdrage: de kinderopvangtoeslag (KOT) (Begroting SZW, p. 82). De hoogte van de kinderopvangtoeslag is afhankelijk van het aantal gewerkte uren door de ouder die het minste aantal uren per jaar werkt, dan wel de periode waarin een traject naar werk gevolgd wordt. Atria is positief over de tijdelijke verlenging van de werkloosheidstermijn in de kinderopvangtoeslag. Uit het SCP rapport Krimp in de kinderopvang is werkloosheid van een van de ouders de op één na belangrijkste reden waarom ouders minder of geen gebruik (meer) maken van formele kinderopvang (Portegijs c.s., 2014). Atria vraagt zich echter af of het realistisch is om tijdens de economische crisis te verwachten dat mensen binnen zes maanden weer een baan vinden. Atria mist in de maatregelen een visie vanuit het perspectief van de ontwikkeling van de kinderen en beveelt aan om daarmee in de toekomst wel rekening te houden in beleid.</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
<p>6.5 Kwaliteit</p>	<p>De overheid heeft in de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (WKO) vastgesteld aan welke eisen de kinderopvangvoorzieningen moeten voldoen. Daarnaast stimuleert de minister van SZW met subsidies de bevordering van de kwaliteit van kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk.</p> <p>De kinderopvangondernemers zijn verantwoordelijk voor het goed functioneren van de kinderopvang.</p> <p>Ouders hebben een eigen verantwoordelijkheid bij de keuze voor een kinderopvangvoorziening en kunnen hun invloed onder andere via de oudercommissies uitoefenen (Begroting SZW, p. 80).</p> <p><u>Investerings in kwaliteit</u></p> <p>Voor 2015 is er 10,6 miljoen euro beschikbaar voor subsidies en projecten gericht op toezicht en handhaving en de bevordering van de kwaliteit van de kinderopvang.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Subsidie van 5,9 miljoen euro voor Versterking Taal- en Interactievaardigheden; • Subsidie van circa 1,5 miljoen euro voor Publieke Gezondheid en Veiligheid Nederland (PGVN), voor de uniformering van het landelijk toezicht op de kinderopvang. <p>Een bijdrage aan het Ministerie van OCW voor het Landelijk Steunpunt Brede Scholen, ten behoeve van het versterken van de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang.</p>	<p>Atria wijst erop dat de invloed van ouders op de kwaliteit van kinderopvang, via oudercommissies of hun keuze voor een bepaalde kinderopvang, beperkt is. Oudercommissies hebben alleen adviesrecht. Daarnaast kan het gedrag van ouders wat kinderopvang betreft niet worden vergeleken met dat van consumenten die zomaar een ander product kunnen kopen: ouders denken zorgvuldig na voordat ze van kinderopvang veranderen.</p> <p>Atria is positief over de subsidieregeling Versterking Taal- en Interactievaardigheden Beroepskrachten in de Kinderopvang. Uit onderzoeken blijkt dat dergelijke maatregelen positieve effecten hebben op de ontwikkeling van de kinderen, onder andere de taalontwikkeling. Het gaat hier echter om tijdelijke maatregelen. Atria beveelt aan om structureel aandacht aan de kwaliteit van kinderopvang te geven. Denk aan het verhogen van het opleidingsniveau van kinderopvangpersoneel.</p> <p>Atria is blij met de ondersteuning voor het Landelijk Steunpunt Brede Scholen, dat sluitende dagarrangementen voor ouders mogelijk kan maken.</p> <p>Ondanks incidentele gesubsidieerde initiatieven en projecten rondom de kwaliteit van kinderopvang gericht op de ontwikkeling van het kind en betere scholing voor leidsters, blijft echter het beleid rond kinderopvang overwegend eenzijdig gericht op arbeidsparticipatie. Atria ziet kansen om hieraan iets te doen: bij de evaluatie en beleidsontwikkelingen in 2015.</p>
<p>6.6 Knelpunten in de uitvoering van KOT</p>	<p>Ten opzichte van 2014 dalen de ontvangsten algemeen (terugvorderingen kinderopvangtoeslag) in 2015. Dit wordt verklaard door de daling in het gebruik in 2012 en 2013. Dit werkt met vertraging door in de ontvangsten. Daarnaast dalen de ontvangsten doordat de Belastingdienst aan de voorkant een betere controle op oneigenlijk gebruik uitvoert (Begroting SZW, p. 84).</p> <p>Het kabinet hecht aan een effectieve en zorgvuldige uitvoering van maatregelen.</p> <p>(Brief ‘Werken aan groei’ van de Minister-president van 8 september 2014).</p>	<p>Atria vroeg in 2013 aandacht voor de fouten in de uitvoering van de kinderopvangtoeslag (onder andere bij de Belastingdienst). Hierbij gaat veel mis, aldus signalen van onder andere het Instituut Sociaal Raadslieden Delft (2013). Dit is vooral nadelig voor mensen met een laag inkomen, die buiten hun schuld in financiële moeilijkheden komen.</p> <p>Een van de knelpunten is de gebrekkige communicatie en coördinatie tussen de ouders, de opvangorganisaties en de belastingdienst. Opvangorganisaties zien het niet als deel van hun dienstverlening aan de ouders om hulp te verlenen bij het tijdig en correct invullen en sturen van formulieren naar de Belastingdienst. De Belastingdienst zou zich rigide en niet-coöperatief genoeg</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
	<p>De Minister van Financiën is verantwoordelijk voor de sturing en het toezicht op de rechtmatige, doeltreffende en doelmatige uitvoering van de kinderopvangtoeslag door de Belastingdienst. (Begroting SZW, p. 80).</p> <p>In het kader van de herziening van het belastingstelsel wil de Staatssecretaris van Financiën in 2015 de kinderopvangtoeslag niet meer aan ouders maar aan opvangbedrijven uitkeren. (Trouw, 17 september 2014).</p>	<p>opstellen.</p> <p>Het voorstel van de staatsecretaris zou een oplossing kunnen bieden.</p> <p>Atria beveelt echter aan om in gesprek te gaan met diverse ervaringsdeskundigen en organisaties op het gebied van de uitvoering van de kinderopvangtoeslag en de ervaren problemen ermee.</p> <p>Atria pleit verder voor een simpeler taalgebruik bij (belasting-)formulieren. In Nederland heeft 1 op de 9 Nederlanders tussen 16 en 65 jaar moeite met lezen en schrijven (Stichting Lezen en Schrijven, 2014).</p>

Literatuur

CBS, Centraal Bureau voor de Statistiek, *Arbeidsparticipatie in 2013 gedaald* (2014) [Persbericht PB14-011] Geraadpleegd 22 september 2014. Beschikbaar via

<http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/ABD617D4-1C2F-4193-81F3-F053BB4DF950/0/pb14n011.pdf>

Instituut Sociaal Raadsliden Delft (2013). *Verhalen van toe- en tegenslagen Jaarverslag 2012*. Delft:ISR.

Minister-President, minister van Algemene Zaken (2014) *Brief Werken aan groei*. Kamerstuk 34000 nr. 04. Beschikbaar via:

http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail.jsp?id=2014Z15878&did=2014D32159

Portegijs, W, M. Cloin. & A. Merens (2014). *Krimp in de kinderopvang. Ouders over kinderopvang en werk*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Stichting Lezen en Schrijven, *Feiten & cijfers geletterdheid*. (2014) Beschikbaar via: <http://www.lezenenschrijven.nl/laaggeletterdheid/feiten-en-cijfers>

Trouw (17 september 2014) *Wiebes: Verandering belastingstelsel stap voor stap*.

Onderwerpen per beleidsterrein		Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
7	Integratie en inburgering		
7.1	Programma inburgering	<p>Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid neemt zich voor om in 2015 de inburgeringseisen aan te scherpen door twee onderdelen toe te voegen aan het inburgeringsexamen, te weten een 'waardenmodule' en 'oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt'. In de waardenmodule zullen fundamentele waarden zoals gelijkwaardigheid en vrijheid van meningsuiting aan de hand van concrete voorbeelden worden toegelicht en vertaald naar het dagelijkse leven van leerlingen.</p> <p>Met het onderdeel 'oriëntatie op de arbeidsmarkt' wordt beoogd de inburgeraars vroegtijdig met de Nederlandse arbeidsmarkt kennis te laten maken en daarmee de start op de arbeidsmarkt te vergemakkelijken.</p> <p>Bovendien zal het kabinet zich naar aanleiding van het advies van de Sociaal Economische Raad en de input van het College van de Rechten van de Mens inzetten voor bewustwording van werkgevers over discriminatie op de arbeidsmarkt via een meerjarige campagne.</p>	<p>De nadruk op het 'verinnerlijken' van de zogenaamd gedeelde Nederlandse normen en waarden door de nieuwkomers in de 'waardenmodule' kan bijdragen aan een beleving van culturele verschillen tussen autochtone Nederlanders en etnische minderheden en kan daarmee een averechts effect hebben. Verschillen zouden op deze manier benadrukt of zelfs gecreëerd kunnen worden, waarmee het verdedigen van 'eigen identiteit' juist in de hand wordt gewerkt. Inburgering, mits gedefinieerd als volwaardige deelname aan de samenleving, verloopt immers gemakkelijker als men zich welkom voelt in plaats van een potentiële 'bedreiging' voor de maatschappelijke samenhang. Atria beveelt daarom aan om de nadruk op het creëren van kansen te leggen op het gebied van arbeidsparticipatie en opleiding, met bijzondere aandacht voor vrouwen die tot dusver vergeleken met mannen een lagere slagingskans hebben voor het inburgeringsexamen (Grift van de et al., 2011). Het uitgangspunt moet de specifieke behoeften van de vrouwelijke nieuwkomer zijn, evenals het vermijden van generaliserende culturele representaties van genderrollen in het lesmateriaal (Pouentes, 2011). Het voornemen om te investeren in het vergemakkelijken van toegang tot de arbeidsmarkt en het bestrijden van arbeidsmarktdiscriminatie binnen het inburgeringsprogramma is dan ook zeer welkom. Een inburgeringsdiploma op zich blijkt echter vanuit het perspectief van de werkgever nauwelijks van betekenis te zijn (Manson, 2014). Het vooropstellen van ontplooiingsmogelijkheden via werk en/of opleiding zal bijdragen aan zowel een gevoel van eigenwaarde als daadwerkelijke betrokkenheid bij de samenleving onder de nieuwkomers.</p>
7.2	Gezinshereniging	<p>Over de Wet inburgering in het buitenland (Wib) in het kader van gezinshereniging, zoals ingevoerd vanaf 2006, zijn er geen wijzigingen te vernemen in de rijksbegroting.</p> <p>Volgens de Wib dient de in het buitenland verblijvende partner aan integratievoorwaarden te voldoen, gemeten aan een succesvol afgelegd inburgeringsexamen op de Nederlandse ambassade in het land van herkomst. Het hoge slagingspercentage voor dit examen</p>	<p>Volgens het evaluatierapport van het College voor de Rechten van de Mens (CRM) fungeert het inburgeringsexamen als een selectiemiddel voor toelating in het kader van gezinshereniging. Dit terwijl het inburgeringsexamen een inspanningsverplichting moet zijn en geen resultaatsverplichting. Het recht op gezinsvorming wordt op deze wijze feitelijk beperkt, wat in strijd is met de Europese gezinsherenigingsrichtlijn (CRM, 2014). Atria vraagt het</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen	
	<p>gaf in 2011 aanleiding tot de verhoging van het niveau tot A1 en invoering van de Toets Geletterdheid en Begrijpend Lezen. Het examen kost 350 euro en het bijbehorende zelfstudiepakket kost 111,08 euro.</p> <p>Het doel van de Wib is om het integratieproces van het nieuwe gezinslid in Nederland effectiever en efficiënter te laten verlopen en beide partners in dit verband op hun verantwoordelijkheid aan te spreken. Naast deze maatregelen, is er een hardheidsclausule ingevoerd waarop een beroep kan worden gedaan wanneer de draaglast van het examen de draagkracht van de kandidaat overstijgt.</p>	<p>kabinet om gehoor te geven aan deze conclusie van het College. Uit de jaarlijkse Wib-monitor door Significant blijkt dat het aantal afgelegde examens gedaald is van 8.679 in 2010 naar 4.800 in 2012 (Remmerswaal et al., 2013). Voor een deel zal deze daling toe te schrijven zijn aan het feit dat Turkse kandidaten sinds september 2011 niet meer inburgeringsplichtig zijn. Daarnaast wordt een beroep op de hardheidsclausule zelden gehonoreerd. Vanwege de vaak ongunstigere financiële situatie en een lager opleidingsniveau van vrouwen is de mogelijkheid reëel dat zij er vaker dan mannen van afzien om aan dit traject deel te nemen. Atria pleit daarom voor een gendersensitieve studie naar de gevolgen van de Wib met als doel de mogelijke marginalisering van kwetsbare groepen te onderzoeken.</p>	
7.3	Opvang asielzoekers	<p>Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) zal geen extra budget worden toegekend in 2015. In 2014 is er eenmalig een bedrag van 375 miljoen uitgetrokken door het ministerie van Veiligheid en Justitie voor de opvang van het plotseling toenemende aantal asielzoekers voor de periode 2014 en 2015.</p> <p>Vanaf 2011 is de rijksbijdrage voor het COA tussen 2011 en 2016 met 13,5% gedaald (53,3 miljoen euro).</p> <p>Bovendien financiert het ministerie van Buitenlandse Zaken vanaf 2013 het COA niet meer op basis van capaciteit, maar op basis van daadwerkelijke bezetting. De bijdrage van het ministerie aan het COA wordt steeds afhankelijk van het achteraf vastgestelde aantal gehuisveste asielzoekers.</p>	<p>Vanaf begin 2014 heeft Nederland te maken met een forse stijging van het aantal asielzoekers, met name afkomstig uit Eritrea en Syrië, die veelal voor inwilliging in aanmerking komen. Het aantal bewoners binnen de 'COA-opvang' is als gevolg hiervan met gemiddeld 1.100 gestegen. Deze werkelijke instroom is aanzienlijk hoger dan de geraamde instroom. Grenzen van de opvangcapaciteit zijn dan ook ruim bereikt waardoor er tijdelijke opvangcentra ingezet moeten worden.</p> <p>Uit het rapport van de Inspectie voor de Gezondheidszorg (2014) blijkt dat tijdelijke opvang in termen van toegang tot gezondheid, schoolgang kinderen, veiligheid en beheersbaarheid zeer risicovol is. De meest kwetsbare groepen in dit verband zijn slachtoffers van seksueel geweld, alleenstaande ouders met minderjarige kinderen en zwangere vrouwen (ibid.). In het bijzonder zou er rekening moeten worden gehouden met zwangere asielzoekers die sowieso een verhoogd risico lijken te lopen op perinatale sterfte, maternale sterfte en ernstige maternale morbiditeit (Goosen et al., 2010). Een gezamenlijk onderzoek van UNICEF Nederland, Stichting Kinderpostzegels en het COA wijst er bovendien op dat tijdelijke opvang een extra ontwrichtend effect heeft op kinderen bovenop de stressvolle asielsituatie en de schokkende gebeurtenissen in het land van herkomst (Kloosterboer, 2009).</p> <p>Atria dringt er daarom op aan dat het kabinet zich inzet voor</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
		duurzamere opvangvoorzieningen en daarbij de situatie van de kwetsbare groepen in acht neemt. Een heroverweging van het financieringsbeleid van het COA zou een goede eerste stap zijn in de richting van een humane structurele opvangregeling.

Literatuur

- College voor de Rechten van de Mens (2014). *Gezinnen gezien? Onderzoek naar Nederlandse regelgeving en uitvoeringspraktijk in het licht van Europese Gezinsherenigingsrichtlijn*. Beschikbaar via: <https://mensenrechten.nl/publicaties/detail/34772>
- Goosen, S., Oostrum, I.E.A. & M.L. Essink-Bot. (2010). Zwangerschapsuitkomsten en zorgbehoeften bij asielzoekers. Een literatuuronderzoek. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 154, 1-7. Beschikbaar via: <http://www.ntvg.nl/artikelen/zwangerschapsuitkomsten-en-zorgbehoeften-bij-asielzoeksters>
- Inspectie voor de Gezondheidszorg. (Februari 2014). Rapport geboortezorg aan asielzoekers. *Inzet professionele tolken en overdracht bij overplaatsing moeten beter voor verantwoorde geboortezorg aan asielzoekers*. Utrecht: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Beschikbaar via: http://www.igz.nl/Images/2014-02%20Geboortezorg%20aan%20asielzoekers_tcm294-351517.pdf
- Kloosterboer, K. (2009). Kind in het Centrum. *Kinderrechten in asielzoekerscentra*. UNICEF, Kinderpostzegels & COA. Geraadpleegd op 19 september 2014. Beschikbaar via: www.unicef.nl/media/117033/unicef_kind_in_het_centrum.pdf
- Grift van de, M.C., Remmerswaal, M.E. & P.A.C. Tazelaar. (2011). Significant. *Monitor inburgeringsexamen buitenland 2010*. Barneveld: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Beschikbaar via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/06/16/monitor-inburgeringsexamen-buitenland-2010.html>
- Manson, D. (2014). *SCP: Werkloosheid treft vooral vluchtelingen extra hard*. Nieuwsbericht van Vluchtelingenwerk. Geraadpleegd op 19 september 2014. Beschikbaar via: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/actueel/nieuws/scp-werkloosheid-treft-vooral-vluchtelingen-extra-hard>
- Pouentes, K. (2011). *Work and Education in the KNS Textbooks of the "New Style" Inburgering Programme: An Analysis of the Discourses Used to Construct the educational Profession of Immigrants in the Netherlands*. Master thesis. Utrecht University. Retrieved from: file:///C:/Users/Rahil/Downloads/Scriptie_Karina%20Pouentes.pdf
- Remmerswaal, R., Tazelaar, P. & M. Zwanepol. (2013). Significant. *Monitor inburgeringsexamen buitenland 2013-1*. Barneveld: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Beschikbaar via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/12/20/monitor-inburgeringsexamen-buitenland-2013-i.html>

8	Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
	<p>Veiligheid: Geweld tegen Vrouwen/ Huiselijk Geweld/ Geweld in Afhankelijkheidsrelaties</p>	<p>Op landelijk niveau wordt er gewerkt met een Rijksbrede aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De verantwoordelijkheid voor het beleidsterrein valt onder verschillende ministeries: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ), ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).</p> <p>Deze ministeries besteden ieder op een eigen manier aandacht aan de verschillende vormen van geweld die plaatsvinden binnen de privésfeer. Drie voorbeelden:</p> <p>“Huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel misbruik zijn belangrijke problemen in Nederland. Dit geldt in het bijzonder voor minderjarige slachtoffers. Omdat het geweld veelal achter gesloten deuren plaatsvindt, is een belangrijke doelstelling het vergroten van de zichtbaarheid van de problematiek. Bestrijding omvat vele aspecten: preventie, hulpverlening, jeugdbescherming, huisverbod en het strafrecht”, aldus de begroting van het ministerie van VenJ (2014, p.69).</p> <p>Het ministerie van OCW zegt in het kader van emancipatiebeleid het volgende: “De overheid moet borg staan voor een veilige samenleving. Emancipatiebeleid richt zich daarom onder andere op preventie van intergenerationeel geweld [...]. Het beleid wordt volgens de Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid 2013–2016 uitgevoerd. Er zijn geen wijzigingen. De speerpunten van het emancipatiebeleid zijn: [...] Sociale veiligheid van vrouwen, meisjes en LHBT’s [...]” (2014, p.123).</p> <p>Het ministerie van VWS verwijst voor de beleidsinvulling naar de voortgangrapportage Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) (kenmerk 614025-122691-DMO, 2014). Deze rapportage blijft leidend voor de komende periode en bevat de volgende speerpunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar prevalentie van geweld in 	<p>Huiselijk geweld is een van de omvangrijkste vormen van geweld in de Nederlandse samenleving die in het bijzonder vrouwen treft. Geweld tegen vrouwen komt veel voor in Nederland. Bijna de helft (45%) van de Nederlandse vrouwen, die in het onderzoek van de Fundamental Rights Agency (FRA) van de Europese Unie zijn geïnterviewd, heeft (sinds hun 15de jaar) ooit een vorm van fysiek of seksueel geweld ervaren (FRA, 2014).</p> <p>In tegenstelling tot veel omliggende landen wordt in Nederland gewerkt met de containerbegrippen ‘huiselijk geweld’ of ‘geweld in afhankelijkheidsrelaties’ als verzamelterm voor verschillende vormen van geweld die plaatsvinden binnen de privésfeer. Voor de ontwikkeling van effectief beleid is het essentieel om te expliciteren over welke vorm van geweld het gaat, wat de ernst en de aard van het geweld is en welke ongelijkheden en machtsverschillen er in de relatie tussen slachtoffer en dader kunnen spelen. Dit zijn allemaal factoren die van invloed zijn op wat een geschikte en effectieve aanpak van huiselijk geweld is (Atria, 2014).</p> <p>De omvang en de ernst van de problematiek vraagt om expliciet gendersensitief beleid voor de preventie van geweld, bescherming van slachtoffers, voldoende hulpverlening voor én de aanpak van plegers van geweld tegen vrouwen (Atria, 2014).</p> <p>Atria dringt er dan ook bij de regering op aan om, zoals internationaal erkend en vastgelegd in internationale verdragen, expliciet en geïntegreerd beleid te ontwikkelen gericht op de aanpak van geweld tegen vrouwen. Preventie van geweld dient hierin specifiek te zijn opgenomen.</p> <p>Atria steunt het initiatief om verder onderzoek te doen naar prevalentie van geweld in de privésfeer. Atria dringt er hierbij wel op aan om bij dit onderzoek gebruik te maken van onderzoeksmethodes, definities en afbakening van de onderzochte periode om aan te sluiten bij internationaal erkende wetenschappelijke onderzoeken naar geweld in de privésfeer.</p> <p>Atria steunt het initiatief om onderzoek te doen naar de effectiviteit van de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Atria pleit ervoor om, in het licht van bovenstaande, gender(sensitiviteit) expliciet mee te nemen als indicator in het onderzoek.</p>

	Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
		afhankelijkheidsrelaties. <ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in de effectiviteit van de aanpak van GIA. • Aanpak van financiële uitbuiting van ouderen. 	
8.1	Genderneutrale formulering van beleid	Hoewel de aanpak van huiselijk geweld in Nederland een hoge vlucht heeft genomen en op landelijk niveau door meerdere ministeries is gewerkt aan de rijksbrede aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties, is het opvallend dat, in tegenstelling tot internationale afspraken, het beleid overwegend genderneutraal geformuleerd wordt: als gezinsprobleem. De Nederlandse regering is er door het comité voor de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen (de CEDAW-commissie) meermaals op aangesproken dat er meer rekening gehouden moet worden met het genderspecifieke karakter van geweld (CEDAW (2007, 2010, 2012 & Netwerk VN-Vrouwenverdrag, 2010). Ook in de Rijksbegroting 2015 van de diverse ministeries wordt de aanpak van huiselijk geweld genderneutraal beschreven.	Om geweld tegen vrouwen effectief aan te kunnen pakken moet er bij de ontwikkeling van concrete maatregelen ter preventie, bestraffing en hulpverlening aan slachtoffers en plegers daadwerkelijk rekening gehouden worden met bestaande ongelijke machtsverhoudingen tussen de betrokken mannen en vrouwen. Als dat onvoldoende gebeurt, is het risico dat verschillen tussen mannen en vrouwen in maatschappelijke weerbaarheid onvoldoende worden onderkend. Dat kan ertoe leiden dat genderneutraal beleid in de praktijk ongelijk uitpakt voor vrouwen en mannen, in dit geval omdat vrouwen onvoldoende worden ondersteund. Dit is vrijwel altijd een onbedoeld effect: beleid (en vooral de wettelijke kaders daarvoor) wordt doorgaans neutraal geformuleerd omdat de overheid in principe alle burgers gelijk wil behandelen en zeker niet de ene groep boven de andere wil bevoordelen of uitsluiten op grond van sekse. Ondersteuningsbeleid dat specifiek gericht is op de versterking van de positie van vrouwen om hun weerbaarheid te vergroten, is als tussenstap echter noodzakelijk om de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen terug te dringen (Atria, 2014). Het is dan ook zaak om af te stappen van de huidige genderneutrale benadering en de huidige inzet van de Regering gendersensitief te herformuleren. Atria ondersteunt de inspanningen van de Regering om de mate van gendersensitiviteit van haar eigen beleid in kaart te brengen middels de uitgevoerd Genderscan en de inmiddels uitgezette Follow Up van de Genderscan. Wij hopen dat dit de eerste stappen zijn naar een geïntegreerde en gendersensitieve aanpak van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, en blijven de ontwikkeling op de voet volgen.
8.2	Ratificatie van ‘Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld’ en implementatie van de	De Raad van Europa heeft in 2011 het ‘Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld’ vastgesteld (de zogeheten Istanbul Conventie) (Raad van Europa, 2011). De Istanbul Conventie is met ingang van 1 augustus	Met de aangekondigde ratificatie van de Conventie door Nederland, naar verwachting begin 2015, verplicht Nederland zich onder andere ook om een geïntegreerde aanpak van geweld tegen vrouwen te ontwikkelen die de genderdimensie en onderliggende discriminatie

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
<p>verplichtingen die voortvloeien uit de ratificatie van dit verdrag.</p>	<p>2014 in werking getreden. Met de ratificatie van Nederland treedt het Verdrag direct in werking.</p> <p>In de begroting van het ministerie van Veiligheid en Justitie is in het wetgevingsprogramma opgenomen [2014, p.133]:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Goedkeuring van het Raad van Europa-Verdrag huiselijk geweld, met een geplande datum voor inwerking treden van 1 juli 2015. • Uitvoering van het Raad van Europa-Verdrag huiselijk geweld, met een geplande datum voor inwerking treden van 1 januari 2015. <p>In de Rijksbegroting 2015 wordt in de beleidsartikelen van de verschillende ministeries niet gesproken over de implementatie van de Istanbul Conventie, noch over de financiering van deze implementatie.</p>	<p>van vrouwen en meisjes voldoende onderkent en concreet bestrijdt (Römkens et al. 2014).</p> <p>De uitvoering van de aangekondigde ratificatie brengt aan de lidstaten bindende verplichtingen met zich mee om beleid en wetgeving te ontwikkelen waarmee de vicieuze cirkel van maatschappelijke ongelijkheid, macht en geweld tegen vrouwen kan worden doorbroken (Römkens et al. 2014).</p> <p>Dit zijn verplichtingen zoals (Atria, 2014):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het instellen van een coördinerend instituut dat verantwoordelijk is voor de implementatie, monitoring en evaluatie van het beleid gericht op alle in de Conventie opgenomen vormen van geweld. Tevens is dit instituut verantwoordelijk voor de coördinatie van de dataverzameling, -analyse en disseminatie (artikelen 10 en 11). • Het regelmatig verzamelen en verspreiden van relevante data over de verschillende vormen van geweld, de oorzaken en effecten, prevalentie, veroordelingen en de effectiviteit van maatregelen (art. 11). • Het uitzetten van preventieve bewustwordings-campagnes over geweld tegen vrouwen en meisjes om dit geweld terug te dringen en te voorkomen (art. 13). • Het opnemen van gendergelijkheid en de vorming van gezonde en geweldloze relaties in onderwijsmateriaal (art. 14). • Het betrekken van de media en het bedrijfsleven voor het terugdringen van genderstereotypes en het bevorderen van wederzijds respect (art. 17). • Het opzetten van gratis telefonische hulp- en adviesdiensten (art. 24) en opvang van slachtoffers (art. 23). <p>Bovenstaande verplichtingen brengen ook financiële gevolgen met zich mee, Hierover is niets te vinden in de rijksbegroting voor het komende jaar.</p> <p>Atria beveelt aan om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Istanbul Conventie zo spoedig mogelijk te ratificeren. • De voortgang van de implementatie van de Istanbul Conventie zorgvuldig te monitoren. • Expliciet financiële middelen vrij te maken voor de

	Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
8.3	De decentralisaties: regionale verantwoordelijkheden en landelijke kaders	<p>Nederland staat op de drempel van ingrijpende beleidsontwikkelingen. De aankomende decentralisatie van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) en de implementatie van de nieuwe Jeugdwet per 1 januari 2015 vergroot de beleidsverantwoordelijkheid van gemeentes sterk, onder andere op het gebied van de zorg voor en de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld. Het ministerie van VWS benoemt de volgende plannen in de Rijksbegroting 2015:</p> <p>“[...] Gemeenten stellen een regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling op, en zijn volop bezig met de inrichting van het Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK)” (2014, p. 20).</p> <p>“Gemeenten worden verantwoordelijk voor het gehele stelsel voor vrouwenopvang incl. specifieke slachtoffergroepen. Deze middelen worden toegevoegd aan de decentralisatie uitkering vrouwenopvang en zijn bedoeld voor versterking van het stelsel van vrouwenopvang en de opvang van slachtoffers van eergelateerd geweld en loverboys. De middelen zullen de eerste jaren ook worden ingezet om het nieuwe verdeelmodel goed te laten functioneren” (2014, p.24).</p> <p>“Per 1 januari 2015 wordt er een duurzaam en flexibel stelsel van hulp en opvang voor alle slachtoffers van geweld in huiselijke kring van kracht. Hieraan gekoppeld is een kwaliteitsimpuls ‘Aanpak geweld in huiselijke kring’. Hiervoor is vanaf 2015 structureel 10 miljoen euro toegevoegd aan de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang. In 2015 worden de effecten van deze veranderingen nauwgezet gevolgd.”(2014, p. 65)</p>	<p>implementatie van de Istanbul Conventie.</p> <p>De decentralisaties gaan gepaard met flinke bezuinigingen. Om te voorkomen dat slachtoffers van huiselijk geweld de dupe worden van de transformatie moet deze nauwgezet gemonitord worden en dient er op tijd geschakeld te worden als er problemen aan het licht (dreigen) te komen.</p> <p>Ondanks de decentralisatie van de beleidsverantwoordelijkheid blijft de nationale overheid verantwoordelijk voor effectief en rechtvaardig beleid in de aanpak van huiselijk geweld. Landelijke wettelijke kaders, neergelegd door de landelijke overheid zijn richtinggevend voor het ontwikkelen van regionaal beleid op het gebied van huiselijk geweld, de zogenoemde regiovisies. Atria dringt er dan ook bij de Regering op aan om deze kaders te stellen en gemeenten te ondersteunen bij de inrichting van lokaal gendersensitief beleid dat voldoet aan de internationale richtlijnen. Een vorm van ondersteuning kan het aanbieden/verplicht stellen van een paragraaf over gender voor de regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling zijn (Atria, 2014).</p>
8.4	Nationale Politie	<p>Het ministerie van Veiligheid en Justitie presenteert dit jaar een separate begroting voor de Nationale politie. In 2015 worden er belangrijke stappen gezet in de realisatie van de Nationale Politie. Uit de Begroting 2015-2019 van de Nationale Politie wordt niet duidelijk wat de plek voor het aandachtsgebied Huiselijk Geweld wordt binnen de Nationale Politie.</p>	<p>De politie is één van de belangrijkste ketenpartners in de aanpak van huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen. Het landelijk programma Huiselijk Geweld en de Politietoek (2008-2012) was ingesteld om de (politie)regio's beter te ondersteunen op het herkennen en (preventief) aanpakken van Huiselijk Geweld. Met de realisatie van de Nationale Politie is het nog niet duidelijk of het aandachtsgebied Huiselijk Geweld eenzelfde prioriteit behoudt binnen de werkzaamheden van de politie.</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
		<p>Atria beveelt dan ook aan om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij de inrichting van de Nationale Politie het aandachtsgebied Huiselijk Geweld te handhaven als prioriteit binnen de werkzaamheden van de politie. En de inbedding van dit aandachtsgebied te monitoren. • Het verloop van de samenwerking van de nationale politie samen met regionale en lokale ketenpartners nauw te volgen. En mogelijke knelpunten in deze samenwerking snel weg te nemen. • Expliciet aandacht te besteden aan de genderaspecten van huiselijk geweld in de deskundigheidsbevordering van medewerkers van de politie en binnen het curriculum van de Politieacademie.

Literatuur

Atria (2014). *Factsheet Huiselijk Geweld in internationaal perspectief, feiten en cijfers over partnergeweld, sekseverschillen en gender*. Amsterdam: Atria. Beschikbaar via http://www.atria.nl/epublications/IAV_B00109096.pdf.

Römkens, R. De Jong, T., Harthoorn, H. (in druk). *Geweld tegen Vrouwen. Recente Europese onderzoeksgegevens in Nederlandse context*. Amsterdam: Atria.

European Union Agency for Fundamental Rights (2014). *Violence against women: an EU wide Survey*. Vienna: FRA. Beschikbaar via <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>.

Raad van Europa (2011) The Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Beschikbaar op www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/default_en.asp

Ministerie van OCW (2013). *Nationaal Actieplan Mensenrechten*, zoals aangeboden door Minister Plasterk in december 2013 aan de Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, Kamerstuk 33 826.

CEDAW (2007, 2010, 2012). *Including comments of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women: Netherlands (2007, 2010, 2012)*. Beschikbaar via www.ohchr.org/EN/countries/ENACARegion/Pages/NLIndex.aspx.

Netwerk VN-Vrouwenverdrag (2010). *Vrouwenrechten anno 2010. Enige vooruitgang, nog veel te doen. De conclusies van het VN-Comité*. Den Haag: E-Quality.

College voor de Rechten van de Mens (2013). *Mensenrechten in Nederland. Jaarlijkse rapportage van het College voor de Rechten van de Mens (2012)*. Utrecht: College voor de rechten van de Mens.

Ministerie van VWS (2013). *Voortgangsrapportage GIA*, zoals aangeboden door de Staatssecretaris Van Rijn van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de Tweede kamer, vergaderjaar 2013-2014, kenmerk 614025-122691-DMO.

Onderwerpen per beleidsterrein		Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
1	Ondernemers		
9.1	ZZP-ers in de zorg	<p>In de Miljoenennota 2015 geeft het kabinet aan haar beleid om 'schijnzelfstandigheid' en 'schijnconstructies' met zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) te bestrijden, voort te zetten.</p> <p>De pilot AWBZ Zorg in Natura, om schijnzelfstandigheid in de zorg tegen te gaan, is in 2014 opengesteld voor alle zzp-ers van wie de Verklaring Arbeidsrelatie – winst uit onderneming (VAR-wuo) is ingetrokken of niet is afgegeven (Minister van VWS, 2014).</p>	<p>Het probleem rond de VAR treft merendeels vrouwen, aangezien de meeste zelfstandigen zonder personeel (zzp-ers) in de zorg vrouwen zijn. Hoewel de pilot een oplossing kan bieden voor een deel van deze zzp-ers, zal een ander deel in 2015 niet aan de strengere (handhaving van) voorwaarden voor de VAR-wuo en van de zorgkantoren kunnen voldoen (ANP Perssupport, 2014) en dus geen contract kunnen afsluiten. Terug in loondienst is echter ook geen optie, omdat er door het nog groeiende aantal ontslagen in de langdurige zorg weinig tot geen vacatures zullen zijn. Vooral de oudere zzp-ers zullen weinig kans maken op een loondienstverband. Een cao voor zzp-ers, inclusief minimumtarieven, zoals recentelijk voorgesteld aan het Europees Hof van Justitie (FNV-Kiem, 2014), zal de financiële aantrekkelijkheid van zzp-ers ten opzichte van werknemers doen afnemen. En gezien de afname van het aantal arbeidsplaatsen in de langdurige zorg zullen ook hierdoor veel vrouwelijke zzp-ers zonder werk zitten. Een dergelijke cao kan wel gunstig zijn voor zzp-ers in sectoren waar groei van het aantal arbeidsplaatsen verwacht kan worden, zoals de bouw en transport (UWV, 2014).</p>
9.2	Zwangerschap van zzp-ers	<p>De regeling Zelfstandig en Zwanger (ZEZ) biedt sinds 2008 aan vrouwelijke zelfstandigen, directeuren-grotaandeelhouders, meewerkende echtgenoten en beroepsbeoefenaars op arbeidsovereenkomst (hulpen in de huishouding voor minder dan vier dagen per week) gedurende ten minste 16 weken recht op een uitkering, voorafgaand aan en volgend op de bevalling. Deze regeling wordt gefinancierd via een rijksbijdrage aan het Arbeidsongeschiktheidsfonds (Rijksbijdrage ZEZ). Ook de uitkeringen voor zwangere alfa-hulpen worden via deze rijksbijdrage gefinancierd.</p> <p>Deze rijksbijdrage voor zwangere zelfstandigen op de begroting van SZW neemt af van ruim 61 duizend euro in 2014 naar 58 duizend in 2015. Het geraamde aantal zelfstandigen is in beide jaren 91000. Na 2015 is een kleine stijging in het budget voorzien, vanwege het groeiende aantal zelfstandigen (Begroting SZW 2015).</p>	<p>In februari 2014 heeft het CEDAW-comité – het comité dat toeziet op de uitvoering van het internationale verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen- haar oordeel gegeven over de uitkering voor zelfstandigen die zwanger waren tussen 2004 en 2008. Zij moeten alsnog een uitkering ontvangen. In de Rijksbegroting 2015 is hier geen rekening mee gehouden, en op 19 september heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) een brief aan de kamer gestuurd dat hij geen uitkeringen zal verstrekken aan de betreffende zelfstandigen (Ministerie van SZW, 2014).</p> <p>De argumentatie dat het betreffende artikel 11 van het CEDAW-verdrag zou gaan over werknemers, en niet over zelfstandigen, lijkt niet sterk, gezien het feit dat Nederland voor 2004 en sinds 2008 wel een uitkering voor zwangere zelfstandigen kent. Maar vooral omdat in de rapportage van de Nederlandse regering aan CEDAW, de uitkering aan zwangere zelfstandigen wel onder bet betreffende</p>

	Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
			artikel 11 genoemd wordt (CEDAW, 2005).
9.3	Pensioen voor zzp-ers	<p>Per 1 januari 2015 wordt een collectieve pensioenregeling voor zzp-ers ingevoerd (Begroting SZW 2015). Derde pijler pensioenvoorzieningen (pensioenvoorzieningen die men zelf en vrijwillig kan treffen), onder andere voor zelfstandigen, worden vanaf 2015 onder voorwaarden gedeeltelijk vrijgesteld van de WWB-vermogenstoets (CPB, 2015). Het kabinet voert gesprekken met de pensioensector, over vrijwillige voortzetting van pensioenopbouw voor ex-werknemers die na ontslag zzp-er zijn geworden. De Tweede Kamer wordt hierover in het derde kwartaal geïnformeerd (Begroting SZW 2015).</p> <p>In de begroting van SZW staat ruim 35 miljoen euro voor 2015 voor de nieuwe pensioenregeling Zzp-ers. Dit bedrag stijgt tot 120 miljoen in 2019. Ook zijn middelen geparkeerd onder de post onvoorzien, onder andere voor het wetsvoorstel Zzp pensioenregeling. Voor de uitvoering van deze regeling is 5,5 miljoen euro begroot, oplopend tot 18 miljoen.</p>	<p>Het pensioenbewustzijn onder zzp-ers en onder vrouwen is relatief laag (De Hoog & van Egten, 2012). Onder vrouwen weet een derde deel geen inschatting te maken van hun pensioeninkomen en onder ondernemers is dit zelfs 4 op de 10 (Wijzer in geldzaken & GFK, 2013). Naast pensioenregelingen voor zzp-ers, pleit Atria dan ook voor meer aandacht voor het vergroten van het pensioenbewustzijn onder vrouwen, en vooral onder vrouwelijke zzp-ers, aangezien zij hun eigen pensioenvoorziening moeten regelen.</p>
9.4	Onderzoek naar zzp-ers	<p>“Het kabinet laat op dit moment een Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) naar zzp’ers uitvoeren om de trends en gevolgen beter te begrijpen. Dit IBO streeft ernaar om de analyse, inventarisatie en beleidsopties beschikbaar te maken voor een publieke discussie over de betekenis van zzp’ers voor de werking van de arbeidsmarkt, hun inkomens- en vermogensposities, de voor- en nadelen van hun fiscale behandeling, de verhouding tot andere groepen werkenden en de aansluiting van het stelsel van sociale voorzieningen en verzekeringen”(Miljoenennota 2015). Het rapport zal begin 2015 verschijnen (Begroting SZW 2015).</p>	<p>Er zijn duidelijke verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke zzp-ers, bijvoorbeeld naar sector waarin ze voornamelijk werkzaam zijn, maar ook naar inkomen (bij vrouwen is dat gemiddeld 30% lager), het aantal werkuren (60% van de vrouwelijke zzp-ers runt het bedrijf in deeltijd) en de manier waarop het bedrijf gecombineerd wordt met zorgtaken (Atria, 2014). Het is daarom van groot belang dat in het IBO gekeken wordt naar de verschillen tussen vrouwen en mannen en naar genderissues als het inkomen en de combinatie van arbeid en zorg.</p>
9.5	Zelfstandigenaftrek	<p>Het budget voor de zelfstandigenaftrek wordt in 2015 verhoogd met 23 miljoen euro, de extra zelfstandigenaftrek starters wordt verlaagd van 168 naar 110 miljoen euro (Begroting EZ 2015). Een evaluatie van de zelfstandigenaftrek staat gepland voor het jaar 2014/2015, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingsklimaat (Miljoenennota 2015).</p>	<p>Aangezien vrouwelijke zzp-ers gemiddeld 30% minder verdienen dan mannelijke zzp-ers, en zij vaker in deeltijd werken (Atria, 2014) en daardoor soms niet aan het urencriterium voldoen, hebben zij minder profijt van de zelfstandigenaftrek. Dit zou in de evaluatie van de zelfstandigenaftrek meegenomen moeten worden.</p>
9.6	Financiering voor MKB	<p>Het Innovatiefonds MKB+, een generiek instrument voor alle MKB-sectoren, wordt met 90 miljoen euro gekort. Wel komt er structureel 12,5 miljoen voor de regeling Vroege fase financiering</p>	<p>In het bedrijfsleven werkt 99% van de werknemers en zelfstandigen in het MKB en 1% bij bedrijven van meer dan 250 werknemers. Van het budget voor innovatie-instrumenten gaat slechts 65% naar het</p>

Onderwerpen per beleidsterrein	Welke plannen worden er genoemd?	Analyse en aanbevelingen
	<p>voor innovatieve starters en kleine bedrijven, en is er 12 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het AGL-fonds (achtergesteld leningen fonds).</p> <p>Aan de specifieke middelen voor de topsectoren (agri & food, chemie, creatieve industrie, energie, high tech, logistiek, life sciences & health, tuinbouw en water) wordt 62 miljoen euro toegevoegd, waaronder 7 miljoen (en in 2016 nog 1 miljoen extra) voor MIT (MKB innovatiestimuleringsregeling). De subsidies voor de topsector Energie worden uitgebreid van 44,5 miljoen naar bijna 66 miljoen euro.</p> <p>5 miljoen komt beschikbaar voor verbetering van kennis en groeivaardigheden van ondernemers in het kleinbedrijf, zodat de slagingskans van een financieringsaanvraag bij een bank of financier wordt vergroot. Ook is er 5 miljoen euro voor het verbeteren van de informatie over kredietwaardigheid. Onderdeel daarvan is voorlichting over bestaande instrumenten van de overheid om ondernemers te steunen bij hun zoektocht naar geld. Ook worden reeds bestaande financieringsmaatregelen nog toegankelijker gemaakt (Ministerie van EZ, 8-7-2014).</p>	<p>MKB. Aangezien vrouwelijke ondernemers maar zelden een bedrijf met meer dan 250 werknemers leiden, profiteren zij minder van de innovatie-instrumenten dan mannelijke ondernemers.</p> <p>Het budget voor verbetering van groeivaardigheden zou ingezet moeten worden om vrouwelijke ondernemers te stimuleren tot groei, zodat zij ook een grotere bijdrage kunnen leveren aan toename van het aantal arbeidsplaatsen.</p> <p>Van het budget voor innovatie gaat komend jaar 89% naar specifieke instrumenten, oftewel de topsectoren. In 2012 was dit nog 35%, en na 2015 gaan de budgetten voor de generieke instrumenten en de topsectoren nog verder uit elkaar lopen (Rijksbegroting Ministerie van Economische Zaken, 2014). Deze versterkte nadruk op de topsectoren blijkt ook uit de ramingen van het aantal te bereiken bedrijven: met de generieke leningen uit het innovatiefonds verwacht men 125 bedrijven te bereiken (in tegenstelling tot 228 in 2014), met de specifieke instrumenten MIT en Eurostars mikt men op bijna 1700 bedrijven.</p> <p>De topsectoren zijn duidelijk ‘mannensectoren’; het aandeel vrouwelijke werknemers varieert in deze sectoren tussen 18 en 34 % (CBS 2014, cijfers bewerkt door Atria) en het merendeel van deze sectoren kent nauwelijks of geen vrouwelijke ondernemers. Deze signalen maken duidelijk dat de financieringsinstrumenten van het ministerie van EZ voor het overgrote deel ten goede komen aan mannen – ondernemers en werknemers. Een gender budget analyse van de bestedingen is dan ook noodzakelijk om goed inzicht te krijgen in de verdeling van het budget.</p> <p>Atria pleit daarnaast voor het tegengaan van deze ongelijkheid door enerzijds het meer generiek beschikbaar stellen van financieringsmogelijkheden, dus ook voor de sectoren met veel vrouwelijke ondernemers en werknemers, en anderzijds het stimuleren van vrouwen om een technische of andere relevante opleiding te volgen en werk te zoeken of een bedrijf te starten in de topsectoren. Dit laatste kan onder andere door specifiek aandacht te besteden aan vrouwen in het Techniekpact (Ministerie van EZ, mei 2014).</p>

Literatuur

ANP Perssupport (2014). *Zorgkantoren weren zzp-ers voor 2015*. Geraadpleegd 23 september 2014.

Beschikbaar via: <http://perssupport.nl/apssite/persberichten/full/2014/07/21/Zorgkantoren+weren+ZZPers+voor+2015>

Atria. *Benchmark emancipatie/ werkgevers/ ondernemers*.

Beschikbaar via: http://www.benchmarkemancipatie.nl/werkgevers/WERK_tabel_04.php

Atria (2014). *Factsheet Vrouwelijke zzp-ers*. Amsterdam: Atria.

Beschikbaar via: http://www.atria.nl/atriapublikaties/factsheet_vrouwelijke_zzpers_nl.pdf

CBS (2014). *Arbeidsrekeningen; arbeidsvolume naar bedrijfstak en geslacht*. Geraadpleegd 15 september 2014.

Beschikbaar via: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=82579NED&D1=0&D2=a&D3=1-2&D4=a&D5=9-12&HDR=G1,G2,T&STB=G3,G4&VW=T>

CEDAW (2005). *Consideration of reports submitted by States parties under article 18 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*. Fourth periodic report of States parties. Netherlands. CEDAW/C/NLD/4. Geraadpleegd 22 september 2014.

Beschikbaar via: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw.htm>

CPB (2014). *Broos herstel. Koopkracht stijgt. Macro-economische verkenningen 2015*.

Beschikbaar via: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-379386>

FNV Kiem (2014). *Wellicht einde aan cao-verbod voor zzp-er*. Geraadpleegd 16 september 2014.

Beschikbaar via: <http://www.fnv-kiem.nl/nieuws/kunst-en-podium/2719>

Hoog, S. de & C. van Egten (2012). *Vrouwen en financiën. Van roze wolk naar financieel bewustzijn*. Amsterdam: Aletta E-Quality.

Beschikbaar via: http://www.atria.nl/epublications/IAV_B00107463.pdf#search=%20roze%20wolk

Ministerie van Economische Zaken (mei 2014) *Techniepact op Stoom*. Geraadpleegd 16 september 2014

<http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ez/nieuws/2014/05/19/techniepact-op-stoom.html>

Ministerie van Economische Zaken (2014). *Fors meer steun voor ondernemers op zoek naar geld*. Geraadpleegd 15 september 2014

Beschikbaar via: <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ez/nieuws/2014/07/08/fors-meer-steun-voor-ondernemers-op-zoek-naar-geld.html>

Ministerie van Economische zaken en van Financiën (2014). *Brief van de ministers van EZ en Financiën: Bedrijfslevenbeleid*, Kamerstuk 32637 nr. 147.

Beschikbaar via: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32637-147.html>

Ministerie van Economische Zaken (2014). *Rijksbegroting 2014, Beleidsartikelen*

Beschikbaar via: http://www.rijksbegroting.nl/2014/voorbereiding/begroting_kst186632_6.html

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2014). *Brief van de minister van SZW: Opvattingen CEDAW over zwangerschaps- en bevallingsuitkering van vrouwelijke zelfstandigen*. 2014Z16125. Beschikbaar via: http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail.jsp?id=2014Z16125&did=2014D32782

Ministerie van VWS (2014). *Brief van de minister van VWS: Openstellen landelijke pilot zzp-ers*. 368961-120638-LZ .

Beschikbaar via: <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/vws/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/05/09/kamerbrief-over-openstellen-landelijke-pilot-zzp-ers.html>

MKB Servicedesk (2014). *Informatie over het midden-kleinbedrijf Nederland*. Geraadpleegd 17 september 2014.

Beschikbaar via: <http://www.mkb servicedesk.nl/569/informatie-over-midden-kleinbedrijf-nederland.htm>

UWV (2014) *Arbeidsmarktprognose 2014-2015*.

Beschikbaar via: http://www.uwv.nl/overuwv/Images/UWV_Arbeidsmarktprognose_2014_2015.pdf

Vereniging voor Vrouw en Recht (2014) *CEDAW: staat moet zwangere zelfstandigen zonder uitkering compenseren*. Geraadpleegd 17 september 2014.

Beschikbaar via: <http://www.vrouwenrecht.nl/2014/04/01/cedaw-staat-moet-zwangere-zelfstandigen-zonder-uitkering-compenseren/>

Wijzer in geldzaken & GFK (2013). *Pensioenmonitor. Een onderzoek onder de Nederlandse beroepsbevolking naar kennis, houding en gedrag rondom de oudedagsvoorziening*.

Beschikbaar via: <http://www.wijzeringeldzaken.nl/media/986341/20131001%20rapport%20wijzer%20in%20geldzaken%20pensioenmonitor.pdf>